

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

На правах рукопису

ПІДДУБНИЙ ДАРЮС КОСТЯНТИНОВИЧ

**СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО
ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ**

Спеціальність   **242**   Туризм

Освітня програма   **«Туризм»**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня **магістра**

Науковий керівник:

Сазонець Ольга Миколаївна,

доктор економічних наук,

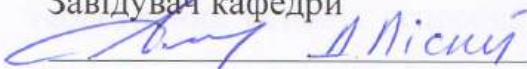
професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 5 від 06 02 2025р

Завідувач кафедри

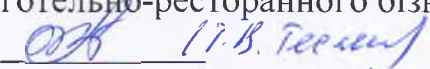
Нормоконтроль

 Наталія СЕРГІЄНКО

Дніпро, 2025

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 242 Туризм
Освітня програма «Туризм»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри туристичного та
готельно-ресторанного бізнесу

« 03 » 10 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ПІДДУБНОМУ ДАРЮСУ КОСТЯНТИНОВИЧУ**

1. Тема роботи: «Стан та перспективи розвитку спортивного туризму в Україні»
2. Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Сазонець Ольга Миколаївна
Затверджені наказом вищого навчального закладу від « 19 » 09 № року № 889-02
3. Термін подання роботи на кафедру: 02.02.2025 р.
4. Метою кваліфікаційної роботи є всебічне дослідження сучасного стану та перспектив розвитку спортивного туризму в Україні, обґрунтування теоретичних основ і розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності цієї галузі. Досягнення мети передбачає визначення ключових факторів, що впливають на розвиток спортивного туризму, дослідження міжнародного досвіду у цій сфері, аналіз сучасних тенденцій та проблем, а також формування інноваційних підходів до організації спортивного туризму в Україні.

5. Завдання кваліфікаційної роботи:

1. Надати теоретичне обґрунтування спортивного туризму як складової туристичної галузі.
2. Розкрити сутність поняття спортивного туризму, його видів та ключових характеристик.
3. Проаналізувати світовий досвід у сфері спортивного туризму.
4. Дослідити тенденції та динаміку відновлення спортивного туризму в Україні.
5. Виявити чинники, які сприяють або перешкоджають розвитку спортивного туризму в Україні.
6. Провести аналіз існуючих проблем в організації спортивного туризму в Україні.
7. Визначити пріоритетні напрями розвитку спортивного туризму в Україні з урахуванням світових трендів.
8. Запропонувати практичні рекомендації щодо розвитку спортивного туризму в Україні, включаючи популяризацію та запровадження інноваційних підходів.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Розділ 1. Теоретичні основи організації спортивного туризму в Україні	01.11.2024	Виконано
2	Розділ 2. Аналіз стану відродження спортивного туризму в Україні	15.11.2024	Виконано
3	Розділ 3. Стан та перспективи розвитку спортивного туризму в Україні	01.12.2024	Виконано
4	Вступ	15.12.2024	Виконано

5	Висновки	01.01.2025	Виконано
6	Оформлення кваліфікаційної роботи	15.01.2025	Виконано
7	Підготовка демонстраційних матеріалів презентації	01.02.2025	Виконано
8	Підготовка тексту доповіді	10.02.2025	Виконано

Здобувач вищої освіти _____

Дарюс ПІДДУБНИЙ

Науковий керівник

Ольга САЗОНЕЦЬ

Дата видачі завдання 03.10.2024р.

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Dnipropetrovsk University of Humanities

Заголовок

Диплом_Піддубний

Автор Науковий керівник / Експерт

Піддубний Сазонець О.М.

підрозділ

Dnipropetrovsk University of Humanities

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		0
Білі знаки		0

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

20530

Кількість слів

159906

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	диплом оригінал Горбалинский с аннотацией.pdf 5/14/2024 Odessa National Economic University (Odessa National Economic University)	11 0.05 %
2	To the question of formation of intercultural communicative competence in professional education A. Sereda;	10 0.05 %
3	Обґрунтування перспектив розвитку ділового туризму в Україні 6/14/2024 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	10 0.05 %

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ	10
1.1. Значимість та основні характеристики спортивного туризму...	10
1.2. Світовий досвід запровадження спортивного туризму у туристичній діяльності.....	21
1.3. Передумови розвитку спортивного туризму в Україні.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ВІДРОДЖЕННЯ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	36
2.1. Сучасні тенденції та тренди відновлення спортивного туризму в Україні.....	36
2.2. Принципи організації спортивного туризму та активного дозвілля.....	47
2.3. Особливості створення турпродукту для фанатів та любителів спорту та активного дозвілля.....	59
РОЗДІЛ 3. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	72
3.1. Проблеми та шляхи стимулювання розвитку спортивного туризму в Україні.....	72
3.2. Пріоритетні напрями розвитку спортивного туризму в країні.....	79
3.3. Перспективи та прогнози спортивного туризму в Україні	88
ВИСНОВКИ.....	95
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ	97

ВСТУП

Актуальність дослідження: Спортивний туризм сьогодні є надзвичайно актуальним для України, адже він поєднує фізичну активність з подорожами, що позитивно впливає як на здоров'я людей, так і на розвиток туристичної галузі. Розвиток цього напрямку в Україні має важливе значення з економічної точки зору, оскільки сприяє залученню інвестицій та розвитку інфраструктури, а також з соціокультурної, адже популяризує різні види спорту серед населення. Багатство природних ресурсів, різноманітний рельєф та багата історико-культурна спадщина створюють чудові умови для організації різноманітних спортивних заходів та маршрутів по всій країні. В умовах після пандемії та воєнного стану, спортивний туризм може відіграти ключову роль у відновленні та подальшому розвитку туристичної сфери, сприяючи фізичному та психологічному відновленню громадян, а також пропагуючи активний відпочинок та здоровий спосіб життя.

Мета роботи: Метою даної кваліфікаційної роботи є всебічне дослідження та аналіз сучасного стану та перспектив розвитку спортивного туризму в Україні. Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення наступних завдань:

1. З'ясувати сутність та ключові характеристики спортивного туризму: Це передбачає визначення поняття, його видів, форм та особливостей, що відрізняють його від інших видів туризму;

2. Проаналізувати міжнародний досвід застосування спортивного туризму в туристичній сфері: Дослідження успішних практик та стратегій розвитку спортивного туризму в різних країнах світу з метою їх адаптації до українських реалій;

3. Дослідити фактори, що впливають на розвиток спортивного туризму в Україні: Аналіз економічних, соціальних, географічних, інфраструктурних та інших чинників, що сприяють або перешкоджають розвитку цього виду

туризму в Україні;

4. Проаналізувати поточний стан відновлення спортивного туризму в Україні: Оцінка стану галузі після кризових явищ (наприклад, пандемія, воєнні дії), виявлення тенденцій та динаміки відновлення;

5. Визначити принципи організації спортивного туризму та особливості формування туристичного продукту: Розробка рекомендацій щодо організації спортивних турів, створення конкурентоспроможних туристичних пропозицій, враховуючи специфіку спортивного туризму;

6. Проаналізувати існуючі проблеми та шляхи стимулювання розвитку спортивного туризму в Україні: Ідентифікація основних проблем, що стримують розвиток галузі, та розробка пропозицій щодо їх вирішення, включаючи державну підтримку, інвестиції, маркетинг та інші інструменти;

7. Визначити ключові напрями та сучасні тенденції розвитку спортивного туризму в Україні: Прогнозування перспективних напрямів розвитку, враховуючи світові тренди та специфіку України, такі як розвиток екологічного, екстремального, подієвого та інших видів спортивного туризму;

Об'єктом дослідження є спортивний туризм в Україні.

Предметом дослідження є стан та перспективи розвитку спортивного туризму в Україні.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному та системному аналізі сучасного стану та майбутніх перспектив розвитку спортивного туризму в Україні, а також у формулюванні практичних рекомендацій для стимулювання цієї галузі. Дане дослідження є одним із перших, що комплексно охоплює основні фактори, які впливають на розвиток спортивного туризму в Україні, та визначає ключові напрями його подальшого розвитку. У роботі застосовано системний та комплексний підходи, що дозволило дослідити різні аспекти та взаємозв'язки між ними, виявивши ключові фактори, що впливають на розвиток спортивного туризму. Використання сучасних методів стратегічного аналізу, класифікації, порівняння, а також розрахунково-конструктивних методів стало основою для обґрунтування

висновків та розроблених рекомендацій.

Практичне значення. У третьому розділі дослідження сформовано рекомендації щодо популяризації пріоритетних напрямів та запровадження інноваційних тенденцій для розвитку спортивного туризму України.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти, нормативи, аналіз ринкових тенденцій та авторські дослідження, висунуті рекомендації стосуються вдосконалення організаційно-процесуальної сторони спортивного туризму в Україні.

Практична цінність роботи полягає в тому, що розроблені методи аналізу, розрахунки та рекомендації можуть бути використані підприємствами та організаціями, що займаються спортивним туризмом. Це означає, що впровадження запропонованих стратегій та інновацій може покращити якість обслуговування туристів, збільшити привабливість України як спортивного туристичного напрямку, а також стимулювати ефективний розвиток галузі.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 102 сторінок комп'ютерного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Значимість та основні характеристики спортивного туризму

Спортивний туризм являє собою специфічну галузь туристсько-спортивної активності, зорієнтовану на перевірку меж фізичної, ментальної та духовної стійкості особистості. Цей різновид рекреації має на меті підвищення рівня туристичної вправності та передбачає як основну форму реалізації організацію мандрівок або змагань з різноманітних туристичних дисциплін. Нормативно-правове регулювання цієї сфери здійснюється на основі положень Єдиної Спортивної Класифікації України.

В Україні спортивний туризм посідає вагоме місце в загальнодержавній системі фізичного розвитку та спорту. Він відіграє істотну роль у формуванні патріотичної свідомості та духовних цінностей у молодого покоління, сприяє зміцненню здоров'я та всебічному розвитку фізичних, морально-вольових і когнітивних здібностей індивіда. Досягнення цих завдань забезпечується шляхом залучення громадян до участі у змагальних заходах, пов'язаних зі спортивними туристичними походами, а також через опанування спеціалізованих технічних прийомів і методик спортивного туризму.

У сучасному світі, де щоденна рутинна переповнена клопотами та стресовими ситуаціями, індивідууми відчують гостру потребу у відстороненні від звичного ритму життя та пошуку нових шляхів відновлення життєвої енергії. Інтенсивний темп існування та безперервний інформаційний потік генерують відчуття непевності та необхідність у досягненні емоційної рівноваги. У цьому контексті рекреація та розваги трансформуються у щось більше, ніж просто проведення дозвілля; вони перетворюються на простір для особистісного розвитку та самореалізації.

Спортивний туризм відіграє ключову роль у задоволенні цих актуальних потреб. Імператив активності та безпосередньої взаємодії з природним середовищем у спортивному туризмі не тільки збагачує можливості для відпочинку, але й робить вагомий внесок у зміцнення здоров'я та гармонійний розвиток особистості. Він забезпечує можливість не тільки фізичного, але й психологічного перезавантаження, сприяючи відновленню внутрішньої гармонії та підвищенню стресостійкості.

Заглибимося в етимологію та сутність самого поняття спортивного туризму. Термін "туризм" бере свій початок в англійській літературі XIX століття, де його інтерпретували як променад або вояж із подальшим поверненням до відправної точки. Синхронно з цим у Франції з'являється французький тлумачний словник, що характеризує туриста як індивіда, який подорожує з пізнавальною метою або задля "вбивання часу". Значний імпульс розвитку туризму надав Стендаль своїми "Спогадами туриста" (1838 рік), що нерідко розглядається як відправний пункт використання терміна "турист" [1].

Налічується понад 200 варіацій дефініцій туризму, проте вони не в повній мірі відображають його глибинну сутність, оскільки концентруються лише на певних його аспектах та характеристиках.

Однак найбільш повним та всеосяжним можна вважати наступне визначення: туризм – це вид активного дозвілля, що реалізується під час подорожі у вільний від трудової діяльності час та спрямований на збагачення духовного, культурного та соціального досвіду особистості, а також на задоволення рекреаційних потреб. Він охоплює різноманітні форми відпочинку, такі як оздоровлення, пізнання нового, відновлення фізичних та ментальних сил, і є інтегральною складовою системи охорони здоров'я та фізичної культури.

До категорії туристів відносять індивідів, що на добровільній основі та протягом періоду, що перевищує 24 години, здійснюють тимчасову зміну місця проживання з різноманітними мотивами, за винятком провадження оплачуваної діяльності в локації тимчасового перебування.

Зважаючи на багатогранність цілей, туристична діяльність може мати культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, релігійний або спортивний характер [2].

Спортивний туризм, зокрема, орієнтований на досягнення спортивної майстерності у процесі подолання природних бар'єрів. Це передбачає розвиток теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а також належний рівень фізичної підготовки, необхідний для безпечного та ефективного пересування людини в природних умовах.

Спортивні мандрівки, сповнені природними випробуваннями, слугують не тільки інструментом реалізації спортивних амбіцій, але й надають можливість здобуття спортивних розрядів та звань за активну участь у даному виді туристичної діяльності.

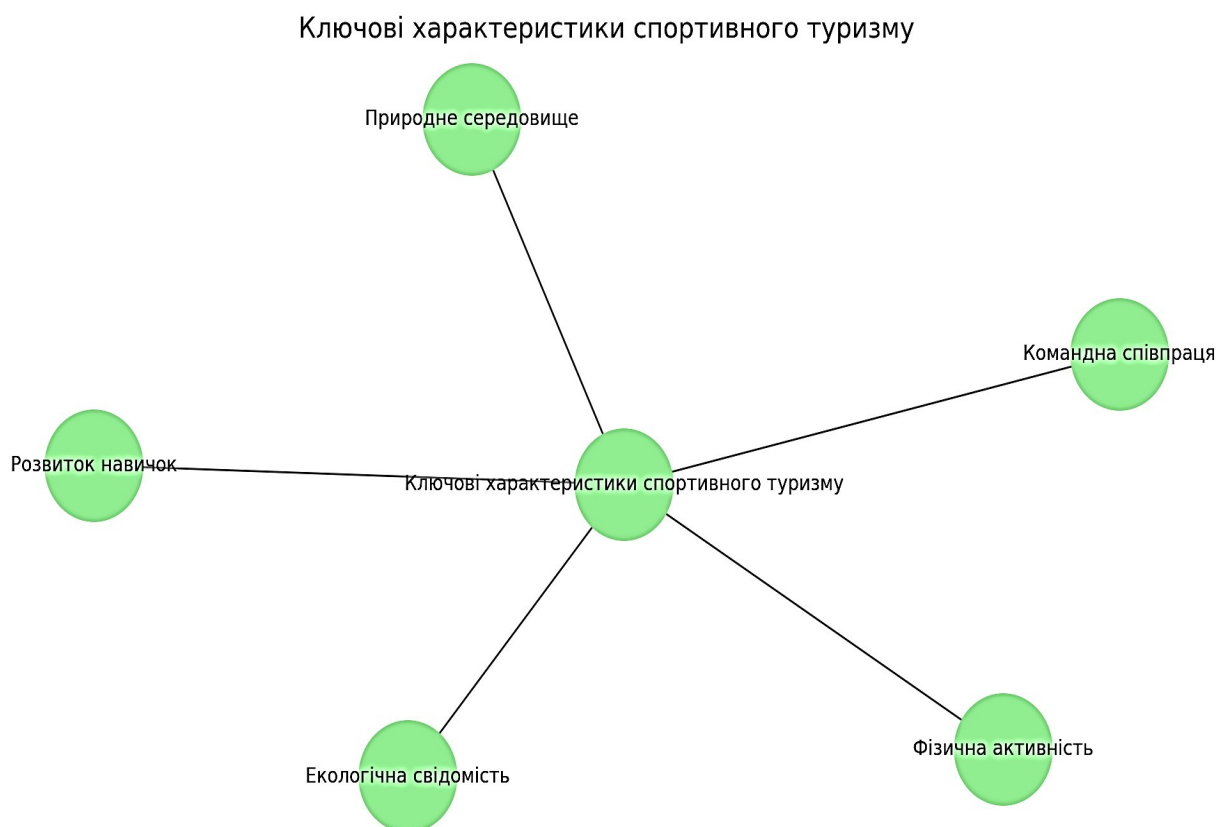

Рисунок 1.1 – Ключові характеристики спортивного туризму

Основні характеристики спортивного туризму:

1. Фізична активність та екстремальні вправи;
2. Природне середовище як ігрове поле;
3. Розвиток командної співпраці;
4. Розвиток фізичних та психічних навичок;
5. Збереження природи та екологічна свідомість.

Доцільно розглянути кожен з пунктів детальніше.

Спортивний туризм характеризується особливим характером активних форм дозвілля, що охоплюють фізичні навантаження та екстремальні активності. Це не звичайний відпочинок, а захоплива мандрівка, що висуває перед учасниками вимоги щодо рівня фізичної підготовки та набутого досвіду [3].

Однією з визначальних рис спортивного туризму є значний наголос на фізичній діяльності. Учасники даного виду рекреації активно взаємодіють з природним середовищем, піддаючи випробуванню свої фізичні кондиції. Альпінізм, як одна з поширених форм спортивного туризму, потребує від учасників не тільки стійкості та витривалості, але й володіння технічними вміннями та знаннями в галузі горолазіння.

Велосипедні подорожі по складних ландшафтах перетворюються на справжню одіссею для шанувальників активного проведення часу. Це передбачає не лише фізичну витривалість, а й здатність долати особливості рельєфу, оперативно адаптуватися до змін у навколишньому середовищі та вправно керувати велосипедом в умовах мінливого та непередбачуваного ландшафту.

Водні спортивні дисципліни, такі як каякінг або гребля, акцентують увагу на безпосередній взаємодії з водною стихією. Учасники долають водні рубежі, як створені людиною, так і природного походження, що зумовлює необхідність високого рівня фізичної форми та злагодженості рухів.

Варто підкреслити, що фізична активність у контексті спортивного

туризму не залежить від сезону та не обмежується теплою порою року. Зимові види активності, такі як альпінізм у зимових умовах, катання на гірських лижах та використання снігоступів, додають елемент гострих відчуттів та підвищеної фізичної напруги, відкриваючи нові горизонти для пригод та рекреації на лоні природи.

Отже, фізична активність та екстремальні практики у спортивному туризмі виступають не тільки як інструмент оздоровлення, але й як спосіб пізнання незвіданих аспектів природи та розкриття власного потенціалу. Учасники цього різновиду туристичної діяльності відчувають потяг до пригод та переживають незабутні емоції від контакту з довкіллям.

Природне оточення в рамках спортивного туризму постає не просто як мальовнича декорація для мандрівок, а як автентична арена для активної діяльності учасників цього виду дозвілля. Спортивний туризм фокусується на гармонійній взаємодії з природою, забезпечуючи туристам неповторну нагоду не тільки милуватися захопливими краєвидами, але й вступати у безпосередній контакт з природним середовищем на більш інтенсивному рівні [4].

Мандруючи різноманітними природними зонами, учасники спортивного туризму не тільки збагачують свої знання про географію, але й використовують природу як головний простір для отримання фізичних та емоційних вражень. Вони мають змогу взаємодіяти з природними компонентами, такими як річки, гірські масиви, лісові угіддя чи озера, застосовуючи їхні специфічні особливості для організації різноманітних спортивних активностей.

Природне довкілля виступає не просто декорацією для пригод, а й відіграє провідну роль у самому дійстві спортивного туризму. Учасники отримують нагоду випробувати свої фізичні ресурси в гірській місцевості, на водних просторах чи в лісових масивах, сприймаючи кожну деталь навколишньої природи як стимул для особистісного зростання. Ця взаємодія відкриває виняткові перспективи для вдосконалення як фізичної, так і

психологічної підготовки, а також сприяє зміцненню екологічної культури учасників.

Зрештою, навколишня природа, невід'ємно пов'язана зі спортивним туризмом, не лише вражає своєю величчю, але й слугує справжньою ареною для активної взаємодії та самовдосконалення, перетворюючи кожную мандрівку на захопливе спортивне випробування.

Ключовим аспектом спортивного туризму є формування командної взаємодії. Це набуває особливої значущості в тих різновидах, де згуртованість учасників відіграє першорядну роль. Такі види діяльності, як альпінізм або сплав по гірських річках, задають високу планку для колективної роботи.

В екстремальних умовах високогір'я або на складних водних маршрутах учасники поділяють спільну відповідальність за власну безпеку та успішне проходження перешкод. Кожен член команди повинен покладатися на надійність та компетентність інших учасників, щоб ефективно розв'язувати завдання та досягати загальних цілей.

Спортивний туризм потребує не тільки особистої майстерності, але й вміння пристосовуватися до колективних стратегій та ухвалених рішень. У цьому аспекті вагомим чинником стає комунікація, що ґрунтується на обопільній довірі та порозумінні між членами групи. Брак спілкування та згоди може спричинити небажані ситуації та створити загрозу для всієї команди.

Отже, формування командної взаємодії є визначальним чинником у спортивному туризмі, де колектив відповідає за успіх та безпеку кожного члена. Об'єднані зусилля, взаємна довіра та підтримка зумовлюють результативність та емоційне забарвлення подорожі, роблячи кожную мить захопливою та пам'ятною [5].

Удосконалення фізичних та психологічних здібностей є однією з фундаментальних рис спортивного туризму. Учасники цього виду активного дозвілля відчують позитивний вплив на обидві складові свого ества, демонструючи перевагу активному способу життя та високому рівню

функціональних можливостей.

Фізичні вміння у спортивному туризмі розвиваються шляхом регулярних фізичних навантажень, що охоплюють різноманітні види активності. Учасники туристичних експедицій змушені пристосовуватися до мінливих умов місцевості, що сприяє покращенню координації рухів, підвищенню витривалості та оптимізації загальної фізичної підготовки.

Психологічні аспекти розвитку також посідають важливе місце у спортивному туризмі. Учасники вчаться ефективно протистояти стресу та справлятися з непередбачуваними обставинами, що трапляються під час мандрівок. Здолання труднощів та пошук рішень у складних ситуаціях потребують від туристів не тільки фізичної, але й психологічної стійкості. Такий підхід сприяє зміцненню самовладання, залагодженню конфліктів та формуванню оптимістичного погляду на труднощі.

Таким чином, спортивний туризм характеризується не лише активністю та авантюрами, але й виступає дієвим засобом для всебічного розвитку фізичних і психологічних можливостей учасників. Цей вид дозвілля стимулює не тільки фізичне вдосконалення, а й формує цінні вміння, що можуть знадобитися в різних сферах життя.

Збереження природи та екологічна свідомість:

Прихильники спортивного туризму демонструють особливу зацікавленість у питаннях охорони природи та формування екологічної свідомості. Ця зацікавленість зумовлена їхньою безпосередньою взаємодією з природним довкіллям під час здійснення різноманітних фізичних та екстремальних видів діяльності.

У процесі використання природних багатств для задоволення власних потреб у рекреації та пригодницьких переживаннях, учасники спортивного туризму осягають важливість збереження навколишнього середовища та збалансованого використання природних ресурсів. Вони перетворюються на усвідомлених членів екосистеми, аналізуючи свій вплив на довкілля.

Контакт з природою у спортивному туризмі дає змогу не тільки

насолодитися її красою та неповторністю, але й стимулює розвиток екологічної відповідальності. Учасники досліджують природні явища, дотримуються етичних норм мінімізації впливу на природу ("не залишай слідів") та формують у собі глибоке розуміння необхідності збереження біологічного різноманіття та екосистем для наступних генерацій.

Отже, спортивний туризм постає не тільки як спосіб задоволення фізичних та пригодницьких запитів, але й як платформа для активної участі у процесі екологічної просвіти та охорони довкілля. Почуття відповідальності за природну спадщину стає невід'ємною частиною становлення особистості та стилю життя шанувальників спортивного туризму.

Спортивний туризм – це не просто захоплива авантюра, а й шанс удосконалити фізичні, психологічні та соціальні компетенції. Цей вид активного відпочинку передбачає тісну взаємодію з природою, сприяє зміцненню командного духу та підвищенню екологічної свідомості. Для тих, хто прагне не тільки релаксу, а й випробувань, спортивний туризм може стати бездоганим рішенням [6].

Загальна типологія видів спортивного туризму дасть змогу глибше усвідомити багатогранність цього виду дозвілля та обрати найбільш підходящий для себе напрям.

За видами спортивний туризм поділяється на:

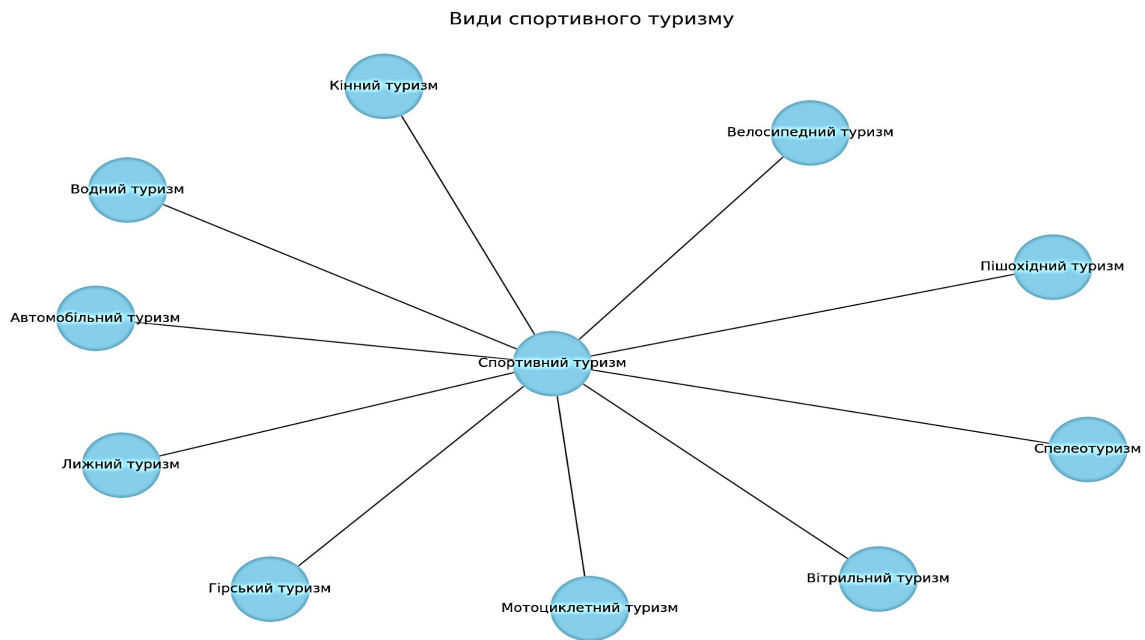

Рисунок 1.2 – Види спортивного туризму

- Пішохідний туризм – це форма активного дозвілля, що передбачає мандрівки пішки різноманітними місцевостями та природними стежками. Цей вид туризму зазвичай зорієнтований на дослідження природних ландшафтів, заповідних територій чи туристичних шляхів. Мандрівники, обираючи пішохідні маршрути, отримують чудову нагоду милуватися красою природи, спостерігати за флорою та фауною, а також контактувати з місцевим докільлям. Під час таких походів організм отримує фізичне навантаження, що сприяє підтримці загального тонусу та зміцненню фізичної витривалості туристів.

- Гірський туризм – це вид активного відпочинку, спрямований на підкорення гірських масивів та досягнення вершин. Туристи, захоплюючись гірським туризмом, використовують альпіністську майстерність для сходження на високогірні піки. Це може включати застосування спеціального спорядження, як-от карабіни, льодоруби, а також вміння орієнтування на місцевості та виживання в екстремальних умовах. Гірський туризм не тільки надає туристам можливість перевірити свої фізичні можливості, але й дарує незабутні емоції від величних гірських краєвидів та єднання з унікальним

гірським світом.

- Лижний туризм є зимовим різновидом активного дозвілля, що передбачає подорожі на лижах гірськими районами чи спеціально обладнаними трасами. Метою є не лише насолода від зимового катання, а й удосконалення техніки та розвиток навичок. Траси для лижного туризму розташовані в різних кліматичних зонах, забезпечуючи можливість вибору маршруту відповідно до рівня підготовки та погодних умов. Цей вид туризму дозволяє випробувати свої сили на різноманітних спусках.

- Водний туризм – це чудовий спосіб поєднати активний відпочинок із водними пригодами. Він охоплює мандрівки водними артеріями, включаючи плавання на човнах по річках, водні експедиції та інші водні види спорту [7]. Однією з екстремальних форм водного туризму є рафтинг – сплав на спеціальних надувних плотах по стрімких річках. Ця активність потребує фізичної підготовки, злагодженої командної роботи та вміння керувати веслами, даруючи незабутні враження від подолання річкових порогів.

Водний туризм сприяє розвитку фізичної форми та командної згуртованості, забезпечує гармонійну взаємодію з природою та дарує незабутні враження від активного відпочинку на водній гладі.

- Велосипедний туризм є одним із найпоширеніших видів спортивного туризму, вирізняючись своєю доступністю та багатогранністю. Цей вид туризму передбачає подорожі на велосипедах і охоплює різноманітні маршрути та рівні складності. Важливою складовою велосипедного туризму є фізична активність, що позитивно впливає на фізичний стан та зміцнення витривалості. Крім того, особливість цього виду туризму полягає в можливості мандрівників досліджувати різноманітні території, від мальовничих міських парків до захопливих гірських трас [8].

- Кінний туризм вирізняється своєю особливою атмосферою та можливістю для туристів поєднувати подорожі з верховою їздою. Цей вид туризму пропонує неповторний спосіб єднання з природою та навколишнім світом, дозволяючи пересуватися верхи на конях. Кінний туризм сприяє

розвитку не лише фізичних навичок, а й вміння керувати конем та доглядати за ним. Туристи можуть насолоджуватися як спокійними прогулянками, так і динамічними трекінговими експедиціями в гірських місцевостях, перетворюючи свою подорож на захопливу інтерактивну пригоду.

- Спелеотуризм являє собою вид спортивного туризму, що вимагає від учасників спеціальних знань та спорядження для дослідження печер. Цей вид туризму ставить перед туристами завдання у вигляді вивчення та проходження підземних лабіринтів, де кожна печера є унікальним природним феноменом. Учасники спелеотуризму опановують специфічні техніки пересування в умовах темряви та розвивають здатність адаптуватися до непередбачуваних ситуацій. Цей вид туризму не тільки збагачує пригодницьким досвідом, але й розширює уявлення про підземний світ.

- Вітрильний туризм – це вид спортивного туризму, що включає плавання на вітрильних суднах та орієнтований на вдосконалення морехідних навичок. Цей вид туризму надає туристам можливість милуватися природною красою морів та океанів, а також підвищувати свій рівень професійної майстерності в морській справі.

Вітрильний туризм не тільки забезпечує ефективну взаємодію з довкіллям, але й спонукає туристів удосконалювати майстерність мореплавства, застосування навігаційних приладів та адаптацію до мінливих погодних умов [9].

- Автомобільний туризм – це сучасна інтерпретація активного дозвілля, що передбачає подорожі на автомобілях. Цей вид туризму характеризується оперативністю та мобільністю, надаючи туристам змогу ефективно вивчати нові регіони [10]. Автомобільний туризм дозволяє оперативно переміщатися з однієї локації в іншу, обираючи найбільш цікаві маршрути. Мандрівники отримують ексклюзивну можливість відкривати незвідані території та історичні пам'ятки, виходячи за рамки звичних туристичних шляхів.

- Мотоциклетний туризм – це захопливий вид спортивного відпочинку, орієнтований на мандрівки на мотоциклах. Цей вид туризму дає змогу

туристам досліджувати нові дороги та місцевості, використовуючи переваги двоколісного транспорту. Мотоциклетний туризм вирізняється свободою вибору напрямку руху та здатністю проникати у важкодоступні для інших транспортних засобів території. Цей вид туризму приваблює тих, хто прагне яскравих вражень та відчуття незалежності під час подорожей.

Кожен різновид спортивного туризму відрізняється своєю неповторністю, пропонуючи учасникам специфічні завдання та перспективи для самовдосконалення.

Від піших мандрівок до гірських експедицій, від водних розваг до вітрильного та мотоциклетного туризму – кожен вид спортивного туризму слугує основою для розвитку фізичних та когнітивних здібностей туристів.

Вибір конкретного виду спортивного туризму – важливе рішення.

Це не тільки можливість отримати задоволення від подорожей, але й спосіб пізнати себе та розвиватися. Розуміння особливостей кожного виду допомагає вибрати те, що підходить саме вам та сприяє розвитку.

1.2. Світовий досвід запровадження спортивного туризму у туристичній діяльності

Спортивний туризм посів значне місце в сучасній туристичній сфері, характеризуючись підвищеною зацікавленістю відпочивальників до рухливого дозвілля та гострих відчуттів. Розглянемо міжнародний досвід застосування спортивного туризму та його значення для прогресу туристичної індустрії.

У сьогоdnішньому світі спортивний туризм є нерозривною та головною частиною туристичної привабливості багатьох держав. Його значення у залученні відвідувачів стало загальноновизнаним та суттєвим для подальшого зростання туристичного бізнесу. З огляду на це, інтенсивно досліджується та вдосконалюється спортивна база, а також організуються події для заохочення активних подорожуючих та атлетів [11].

Спортивні заходи в сучасному туризмі є важливою тактикою, що виділяється як основний фактор у залученні відвідувачів з усього світу. Цей підхід, що став популярним серед мандрівників, відкриває для них світ яскравих емоцій та незабутніх переживань.

Спортивні протистояння, першості та святкування діють як привабливий чинник, привертаючи увагу не тільки місцевих мешканців, а й відпочивальників з різних країн. Ці дійства відрізняються своєю самобутністю та здатністю генерувати особливі емоційні стани.

Відвідувачі, приїжджаючи на спортивні події, отримують чудову можливість розділити емоції з місцевою громадою та іншими туристами. Спільний перегляд змагань або участь у спортивних урочистостях формує атмосферу єднання та комунікації між різними культурами та народами.

Окрім цього, спортивні змагання створюють для відвідувачів можливість відчувати справжній запал боротьби та підтримати своїх фаворитів – команди чи окремих спортсменів. Це стає чудовою нагодою для жвавої комунікації та відчуття єднання з іншими вболівальниками, що сприяє формуванню розкутої, дружньої атмосфери та позитивного сприйняття дійства. Наприклад, спільне переживання гострих моментів матчу чи забігу створює особливий емоційний зв'язок між людьми, незалежно від їхнього походження чи соціального статусу.

Отже, спортивні події виконують не тільки функцію магніту для туристів, але й слугують своєрідним вікном у новий світ, дозволяючи зануритися в місцеві звичаї та традиції, насолоджуючись не лише спортивними тріумфами, але й неповторними емоціями та атмосферою братерства. Можна сказати, що спортивний туризм поєднує в собі елементи розваги, культурного обміну та соціальної взаємодії.

Спортивний туризм, де мандрівники є активними учасниками або глядачами спортивних заходів, має багату історію, тісно пов'язану з історією міжнародних спортивних форумів, таких як Олімпіади та світові чемпіонати.

Розглянемо, як ця взаємодія вплинула на становлення та еволюцію спортивного туризму [12].

Важливо зазначити, що спортивний туризм не обмежується лише професійними змаганнями, а й включає в себе аматорські заходи та активний відпочинок, пов'язаний зі спортом.

Ще в античні часи елліни започаткували Олімпійські ігри, які збирали атлетів та глядачів з різних куточків античного світу. Ці дії, що об'єднували фізичну досконалість та культурний діалог, можна вважати прототипами сучасного спортивного туризму. Це був не просто спортивний захід, а й важлива соціальна та культурна подія, що сприяла обміну ідеями та цінностями.

З початком епохи індустріалізації у 19-20 століттях та популяризацією спортивних змагань розпочався новий етап в історії спортивного туризму. Грандіозні турніри набули великої ваги, приваблюючи мандрівників та стимулюючи розвиток готельної та транспортної інфраструктури. Поява залізниць та пароплавів значно полегшила пересування між містами та країнами, що сприяло зростанню кількості спортивних туристів.

Відроджені у 1896 році Олімпійські ігри стали ключовим моментом у розвитку спортивного туризму в сучасному розумінні. Туристи почали сприймати цей глобальний спортивний форум не тільки як спортивне видовище, але й як унікальну можливість познайомитися з різними культурами та місцевим колоритом. Олімпіади стали своєрідними "вітринами" для країн-господарів, демонструючи їхню культуру, історію та досягнення.

Чемпіонати світу з футболу, легкої атлетики та інших спортивних дисциплін також стали потужними імпульсами для розвитку спортивного туризму. Величезна кількість фанатів з усього світу вирушає в подорожі, щоб розділити хвилюючі моменти та відчути неповторну атмосферу спортивної боротьби. Сучасні технології, такі як телебачення та інтернет, дозволяють мільйонам людей по всьому світу спостерігати за спортивними подіями, що також стимулює інтерес до спортивного туризму.

Спортивний туризм у наші дні перестає бути явищем, характерним лише для мегаполісів, і набуває значної популярності в різних куточках планети. Різноманітність спортивних подій, що організовуються в різних місцях, часто стає магнітом для мандрівників та суттєвим каталізатором розвитку туристичної привабливості територій. Наприклад, невеликі гірські містечка можуть приваблювати любителів гірськолижного спорту, а прибережні зони – шанувальників водних видів спорту.

Країни та регіони активно застосовують свої спортивні заходи як засіб для заохочення туристичних візитів. Спортивні баталії, першості чи інші змагання привертають увагу та викликають інтерес широкої публіки. Подібні ініціативи здатні перетворитися на важливі складові туристичних маршрутів та подорожей, що дає змогу регіонам презентувати себе як бажані туристичні дестинації. Скажімо, проведення міжнародного марафону може залучити тисячі бігунів з усього світу, які не лише візьмуть участь у змаганні, але й ознайомляться з містом та його околицями.

Завдяки спортивному туризму території можуть не тільки акцентувати увагу на своїй культурі та природних багатствах, але й стимулювати розбудову інфраструктури та підтримувати економічне зростання за рахунок збільшення кількості туристів. Цей метод стає складовою загальносвітової тенденції розвитку туризму, де спорт і подорожі співпрацюють, формуючи сприятливі умови для мандрівок та сприяючи обміну культурними та спортивними досвідами. Це створює своєрідний симбіоз, де спорт стає рушійною силою для розвитку туризму, а туризм, в свою чергу, сприяє популяризації спорту.

Найбільш відомі спортивні змагання, що збирають найбільшу кількість туристів з різних країн світу, представлено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Найпопулярніші спортивні чемпіонати, які збирають найбільше туристів з усього світу

	Назва	Країна	Опис
1	FIFA World Cup(Футбол)	Різні країни світу.	Світова першість з футболу під егідою FIFA – це найбільш значуще футбольне змагання, що проводиться раз на чотири роки.
2	Літні Олімпійські ігри	Різні міста світу.	Олімпійські літні ігри – це найграндіозніший спортивний форум, на якому змагаються представники різних держав у багатьох видах спорту.
3	Чемпіонат світу з крикету	Різні країни світу.	Чемпіонат світу з крикету є значущим змаганням для прихильників цієї спортивної дисципліни.
4	Регбійний чемпіонат світу	Різні країни світу.	Чемпіонат світу з регбі є найпрестижнішим змаганням у цьому виді спорту.
5	Зимові Олімпійські ігри	Різні міста світу.	Зимова Олімпіада – це справжнє свято спорту, що об'єднує еліту світового зимового спорту.
6	Wimbledon (Теніс)	Лондон, Велика Британія.	Вімблдон – це справжня легенда тенісного світу, турнір з багатою історією та неперевершеним статусом.
7	Tour de France (Велоспорт)	Траса проходить через Францію та інші країни.	"Тур де Франс" – найпрестижніша багатоденна велогонка, що складається з тривалих етапів, які проходять мальовничими краєвидами
8	British Open (Гольф)	Різні поля гольфу у Великій Британії.	The Open Championship, також відомий як British Open, є одним із чотирьох мейджорів у гольфі.
9	IAAF World Championships	Різні міста світу.	Чемпіонат світу з легкої атлетики включає в себе змагання найсильніших легкоатлетів. Це

	(Легка атлетика)		сприяє розвитку спорту та привертає увагу туристів, які цікавляться атлетикою.
10	Monaco Grand Prix (Формула 1)	Монако.	Гран-прі Монако, що є етапом Чемпіонату світу з автоперегонів у класі "Формула-1", займає особливе місце в календарі змагань, вирізняючись своїм престижем та унікальною конфігурацією траси.

Великі спортивні події проходять у різних країнах і збирають багато людей з різних куточків світу. Вони дають змогу не тільки побачити змагання, але й познайомитись з новими культурами і людьми. Глядачі, які приїжджають на ці події, не тільки відчують емоції від гри, але й можуть дізнатись більше про традиції та звичаї місцевих.

Ці події – це не тільки спорт, це шанс знайти нових друзів, обміняти досвідом і створити спільні спогади. Спортивні змагання здатні об'єднувати людей і допомагати їм відчувати єдність через спільну любов до спорту.

Крім спорту, це також чудова можливість познайомитись з культурою місця, де проходить подія. Туристи можуть спробувати місцеву їжу, подивитись на звичаї, дізнатись як живуть місцеві.

Спортивний туризм важливий для розвитку туризму і економіки. Він допомагає привертати туристів і розвивати інфраструктуру. Є країни, які вдало використовують спорт для того, щоб приваблювати людей і покращувати свій імідж.

Нова Зеландія – це країна для любителів екстриму. Тут можна займатись гірським велосипедом, альпінізмом і навіть банжі-джампінгом. Країна використовує свої природні ресурси для залучення туристів з усього світу. Природа тут ідеальна для активного відпочинку [15].

Швейцарія славиться своїми горами. Взимку тут можна кататись на лижах, а влітку – їздити на велосипеді по горах. Це гарне місце для любителів активного відпочинку та краси природи [16].

Австралія – це одне з найкращих місць для серфінгу. Великі хвилі і тепле

море роблять країну ідеальною для цього виду спорту. Бондай і Голд Кост — це місця, де можна знайти ідеальні умови для серфінгу.

Води навколо Австралії ідеально підходять для вітрильного спорту. Будь-які люди-кораблі, незалежно від того, наскільки вони хороші чи новачки, можуть відправитися у веселі водні пригоди в місцях біля моря в багатьох частинах країни. Мандрівники з різних місць стікаються до морехідних шкіл і зібрань у країні.

Однією з головних причин, чому туристи приїжджають в Австралію, дайвінг. Великий Бар'єрний риф є найбільшим кораловим рифом на Землі, цікавим для дайверів. Прозорий океан і різноманітні морські істоти залишають чудові спогади для людей, які хочуть побачити океанське дно.

Сполучені Штати мають значний вплив на туризм, через значні інвестиції відомих спортивних асоціацій. Основні спортивні ліги США створюють унікальні маршрути подорожей. Сполучені Штати стають ключовим центром для міжнародних спортивних ентузіастів і розширюють сферу спортивного туризму, надаючи фінансові пільги та розширюючи свою привабливість як гарячої точки для подорожей для любителів спорту.

Елегантно культурна та історично багата Франція відома своїми галереями та архітектурними чудесами, а також є піонером у велосипедних спортивних турах. Франція перетворилася на світовий центр для цього різноманітного дозвілля.

«Тур де Франс» – це щорічне велогонне змагання, яке проходить мальовничими регіонами Франції, викликаючи неабиякий ентузіазм до їзди на велосипеді. Видовищні події не тільки кидають виклик провідним велосипедистам світу, але й приваблюють багатьох ентузіастів і любителів спорту[19].

Зусилля, спрямовані на заохочення велосипедних змагань, не обмежуються подією, відомою як фаза Тур де Франс. Франція працює над створенням велосипедних доріжок як у гірських районах, так і в симпатичних містечках, ідеальних для велосипедних прогулянок. Франція допомагає

розвивати велосипедний спортивний туризм. Величезний вплив відвідувачів і прихильників означає тріумф цього плану. «Велосипедні пригоди у Франції не тільки підвищують репутацію цього виду дозвілля, але також впливають на інфраструктуру, розміщення та фінансовий розвиток регіону». Бразилія, відома своєю любов'ю до футболу, організувала Чемпіонат світу з футболу 2014 року.

Це масштабне спортивне змагання разом з іншими великими футбольними подіями мало значний вплив на індустрію спортивного туризму в цій країні. Чемпіонат світу з футболу – це дуже відома футбольна гра, яка подобається більше, ніж будь-яка інша. Футбольні події викликають величезний інтерес як у вболівальників, так і у ЗМІ. Під час інциденту в Бразилії 2014 року ця країна викликала широкий інтерес, зокрема завдяки своїй великій футбольній спадщині та культурним атрибутам [20]. Організація відомих футбольних турнірів у Бразилії призвела до різкого припливу відвідувачів, які бажають взяти участь або спостерігати за змаганнями. Спортивні подорожі тепер слугують значною іскрою для зростання в місцях, які славляться відвідуванням.

Організація великих спортивних заходів потребує значних інвестицій у туристичну інфраструктуру. Зростання в Бразилії готелів, транспорту, закладів харчування та різноманітних послуг підвищило показники туристичного сектору. Результати Чемпіонату світу з футболу призвели до різкого зростання інтересу туристів до Бразилії як до місця спортивного відпочинку. Країна зберегла свою репутацію чарівного осередку футбольних шоу, що приваблює відвідувачів на ігри домашніх команд і різноманітні змагальні видовища. Великі футбольні турніри, зокрема Кубок світу ФІФА, є значним поштовхом для спортивно-орієнтованої подорожі в Бразилії. Ці ініціативи зміцнили економіку, одночасно підвищивши привабливість нації як головного місця для відвідувачів, які захоплюються легкою атлетикою та футболом. гроші приходять, культура зростає, будівлі та місця покращуються (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Переваги спортивно-подієвого туризму для України

Переваги	Опис
Економічні вигоди	<p>Підвищення рівня зайнятості: Спортивно-подієвий туризм створює нові можливості для заняття населення.</p> <p>Зростання ВВП: Участь у спортивних подіях сприяє економічному росту країни через збільшення обсягів витрат туристів, організацію заходів та розвиток супутніх галузей.</p> <p>Збільшення обсягів туристичного ринку та інвестицій: Спортивні заходи привертають увагу туристів, що призводить до зростання обсягів туристичного ринку.</p>
Культурний розвиток	<p>Привертання Уваги до Місцевої Культури та Традицій: Спортивні події не лише пропагують фізичну активність, але й можуть слугувати платформою для представлення місцевої культури та традицій. Велика кількість відвідувачів із різних країн може допомогти зберегти та відновити унікальні аспекти місцевої спадщини.</p>
Розвиток інфраструктури	<p>Стимулювання Розвитку Туристичної Інфраструктури: Збільшення туристичного попиту активізує розширення туристичної інфраструктури.</p> <p>Привернення Уваги до Країни: Спортивні події привертають увагу до країни, що активізує інтерес до її інфраструктури. Це створює необхідність для подальших інвестицій та модернізації, що сприяє загальному розвитку країни.</p>

Туристам цікаво стає все більше те, як вдало провести час за активним відпочинком і спортивним туризмом, з огляду на всесвітній досвід, адже саме ці аспекти можуть суттєво виручити туристичну сферу. Враховуючи потенціал у даній сфері, спорт під час подій, як і сама подія, в повноті відіграє роль у залученні іноземців у нашу країну. Країни, які активно

виступають у ролі організаторів подій з проведення спортивного туризму, можуть собі дозволити те, що їх спортивно-соціальні події будуть приносити більшу кількість туристів катастрофічно; за такими прогнозами економічне підґрунтя для даного розвитку доволі активне. Такі цифри служать підтвердженням того, що активна робота в даному напрямку здатна створити надзвичайні результати у вигляді економічного рівня та обсягу інвестицій у подальші місцеві економічні сектори. Спортивні події, з наданою інформацією, здобувають нових шанувальників з експериментів та ринкових можливостей їх розвитку в економічному зростанні та поширенні туристичної галузі. Туристам під час розваг активний відпочинок зможе допомогти у залученні ще більшої уваги до них, самі ж заходи з ними здатні надзвичайно сприяти.

1.3. Передумови розвитку спортивного туризму в Україні

В Україні, де організований спорт є невід'ємною частиною культури, щосили розвивається спортивний туризм. Важливі спортивні події мільйони людей економічно активних проводять в усіх частинах світу, а часу на візи та перельоти в Україні має нерегульований попит. Обслуговуючи ці події, країна активно інтегрується в світове спортивне співтовариство, піднімаючи свій престиж на міжнародній арені. Цілком очевидно, що Україні, як і всім іншим країнам, відомим широкомасштабними спортивними ентузіазмами, надалі відкривається новий ринок-сегмент.

Аби краще усвідомити передумови розвитку спортивного туризму, слід повернутись в історію. В Україні спортивний туризм став невід'ємною частиною індустрії туризму проте тривалий час його там не визнавали.

Перша спроба розвитку спортивного туризму в Україні відбулася в середині тридцятих років. Саме в цей час почали активно організовувати подорожі, спортивні походи та різноманітні екскурсії. В Україні ідея спортивного туризму почала формуватись лише в останнє століття.

Перші кроки по створенню спортивного туризму в Україні почалися зі створення клубів і груп однодумців, які активно відпочивали і мандрували. Варто підкреслити, що на самому початку цього процесу в Україні розвитком спортивного туризму займалися українські підприємства та організації, що займалися проведенням корпоративних і спортивних заходів.

Надалі, у відповідь на потребу у спортсменах, стали організовуватись охочі спеціалізовані організації та асоціації. Основною метою таких організацій стало розвиток і популяризація саме цього вигляду туризму [27].

Так, завдяки активній діяльності спортивних туристів, клубів та організацій, спортивний туризм завоював популярність в Україні. Основою цієї популяризації стало впровадження спортивного туризму в туристичні маршрути та програми розвитку регіонів.

Спостереження за формуванням в Україні спортивного туризму свідчить про те, що в результаті об'єднання зусиль ентузіастів, клубів та спеціалізованих організацій цей вид туризму уже на сьогоднішній день отримав визнання і активно розвивається. Сьогодні спортивний туризм в Україні не лише форма відпочинку, а важливе джерело для розвитку туристичної сфери, оскільки сприяє позиціонуванню України на туристичній мапі світу.

Важливим фактором у розвитку спортивного туризму в Україні стала участь країни в Олімпійських іграх. Дебют української збірної на Олімпіаді 1996 року в Атланті став справжнім поштовхом, що пробудив інтерес українців до спортивних подій та відкрив нові можливості для розвитку спортивного туризму. Ця подія, безсумнівно, відіграла важливу роль у формуванні цього напрямку.

Проведення в Україні чемпіонатів світу та інших великих спортивних змагань також суттєво вплинуло на розвиток спортивного туризму. Ці заходи стали каталізатором для зростання інтересу до активного відпочинку та сприяли утвердженню спортивного туризму як важливої складової

туристичної галузі.

Значний вплив глядачів, спортсменів та представників міжнародних ЗМІ з різних країн світу підтвердив потенціал України як організатора великих спортивних подій. Самі ж спортивні заходи позитивно вплинули на сприйняття України, продемонструвавши її здатність успішно проводити заходи світового рівня.

Глобальні спортивні події стали важливим інструментом у формуванні позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Розвиток інфраструктури є ключовим аспектом формування та подальшого розвитку спортивного туризму в Україні. Існує низка ініціатив та проектів, спрямованих на створення спеціалізованих об'єктів – від спортивних комплексів та стадіонів до велодоріжок та гірських трас. Важливість цих інфраструктурних змін для підтримки та стимулювання спортивного туризму важко переоцінити.

Створення сучасної спортивної інфраструктури важливе не тільки для забезпечення комфортних та безпечних умов для занять спортом. Воно також підкреслює потенціал природних територій як місць для активного відпочинку, дозволяючи туристам поєднувати спортивні активності з дослідженням та взаємодією з довкіллям.

Відкриття нових спортивних об'єктів, таких як стадіони та спортивні арени, створює умови для проведення різноманітних змагань та спортивних заходів, що привертає увагу як українських спортсменів, так і міжнародну спортивну спільноту. Такий розвиток інфраструктури, безсумнівно, сприяє покращенню іміджу України на міжнародній арені як привабливого напрямку для спортивного туризму, відкриваючи нові можливості для туристичного ринку та позитивно впливаючи на економіку країни.

Розвиток спортивного туризму в Україні помітно впливає на туристичний ринок, змінюючи його структуру та пропонуючи туристам нові, цікаві можливості для подорожей. Збільшення кількості туроператорів, що спеціалізуються на спортивному туризмі, та розширення асортименту

відповідних турпродуктів є важливими факторами, що підтримують цю позитивну динаміку.

Запровадження нових туристичних продуктів, орієнтованих на спортивні події та активний відпочинок, підвищує привабливість України для різних категорій туристів. Ці продукти можуть включати спеціалізовані тури для участі в змаганнях, екскурсії до спортивних об'єктів, тренування з професійними тренерами та програми екстремального відпочинку.

Зростання популярності спортивного туризму, що цілком закономірно, призводить до посилення конкуренції серед туроператорів, які працюють у цій сфері. Це стимулює їх до пошуку нових ідей та вдосконалення існуючих пропозицій з метою задоволення потреб та очікувань клієнтів.

Спортивні заходи в Україні не лише розвивають туризм, а й збагачують культурне життя регіонів. Завдяки спорту міста та області отримують унікальну можливість продемонструвати свої культурні особливості, традиції та історію широкому колу відвідувачів.

Розвиток інфраструктури:

Розвиток інфраструктури для спортивного туризму має вирішальне значення, оскільки саме він створює зручні умови для спортсменів, глядачів та туристів, які відвідують спортивні заходи. Основна увага приділяється оновленню спортивних споруд, розширенню можливостей для розміщення, вдосконаленню об'єктів харчування та покращенню транспортної системи.

Оновлення спортивних об'єктів включає не лише збільшення кількості місць, а й інтеграцію сучасних технологій, які роблять їх більш комфортними та безпечними. Наприклад, підготовка Національного спортивного комплексу "Олімпійський" у Києві до Євро-2012 передбачала встановлення новітнього обладнання, що забезпечило як спортсменам, так і глядачам високий рівень комфорту [28].

Зростання інтересу до спортивних подій створює потребу в додаткових місцях для проживання. Готельна інфраструктура активно вдосконалюється, щоб відповідати вимогам спортсменів та туристів. Наприклад, під час

Українського етапу Кубка світу з лижних гонок у Карпатах місцеві готелі значно покращили свої умови, забезпечивши необхідний рівень комфорту та адаптуючи послуги до потреб гостей.

Заклади харчування також відіграють важливу роль у створенні комфортного середовища для учасників та глядачів. Вони пропонують меню, адаптоване до дієтичних вимог, та підвищують рівень обслуговування. У Карпатах під час згаданих змагань ресторани розширили свої можливості, щоб задовольнити потреби спортсменів та туристів, які відвідали цей регіон.

Розвиток інфраструктури дозволяє створити умови, які сприяють привабливості спортивних подій, забезпечують позитивний досвід для всіх учасників та сприяють зростанню інтересу до регіонів, де проводяться ці заходи.

Розбудова інфраструктури для спортивних подій — це не тільки про дороги та готелі. Це про створення зручних умов для кожного, хто прийшов на захід. От, наприклад, як прокат транспорту чи швидке сполучення між різними локаціями – без цього не обійтись. Гості й учасники хочуть швидко переміщатися, і це потрібно врахувати.

Технології теж додають своє. На тих самих тенісних турнірах в Одесі, наприклад, можна було побачити використання віртуальної реальності, що давало можливість глядачам поринути у все, що відбувається на корті, навіть не будучи присутніми на події. Це дозволяє зробити змагання ще більш захоплюючими для всіх.

І ще один важливий момент – екологічність. Усі ці нові стадіони та спортивні споруди все частіше будуються з використанням відновлювальних джерел енергії. Ось у Львові, наприклад, новий стадіон використовує сонячні панелі та має систему для збору дощової води для поливу газонів. Це гарний приклад того, як важливо поєднувати комфорт і турботу про навколишнє середовище.

В результаті, це не просто покращення умов для заходів, але й сприяє розвитку спортивного туризму, даючи країні можливість залучати все більше

людей і створюючи нові можливості для розвитку.

Збільшення привабливості регіонів через спортивні події:

Спортивні події в Україні — це точно щось важливе для туристів. От, наприклад, Львів. Це місто, яке вже давно стало відомим завдяки тому ж Євро-2012. Той чемпіонат справді допоміг Львову стати на карту, і тепер люди з усього світу знають, де воно знаходиться.

Коли приїжджають на такі події, туристи не просто матчі дивляться, але й познайомитися з нашою культурою. Уявіть собі — на вулицях лунає національна музика, ресторани вражають традиційними стравами. І після таких вражень вони хочуть ще раз приїхати, побачити більше і дізнатися, що ж ще є цікавого в нашому місті.

Але ж Львів – це не тільки спорт. Він регулярно проводить різні культурні фестивалі, і це дає змогу поєднати спорт із національними традиціями. Люди мають змогу танцювати, слухати музику, занурюватися в атмосферу. Тому не дивно, що багатьом хочеться пізнати ще більше про цей регіон, його історію та культуру.

А ще львівські ресторани під час спортивних подій просто розцвітають. Всі ці галицькі страви – це справжній рай для гурманів. І туристи, звісно, користуються моментом і пробують щось новеньке.

Та й окрім стадіонів, є багато цікавого для тих, хто хоче познайомитися з місцевими пам'ятками. Туристи можуть відвідати різні музеї, історичні місця, архітектурні пам'ятки. Усі ці маленькі моменти роблять поїздку незабутньою.

Тобто, спортивні події не лише підтримують місцеву економіку, але й створюють чудову атмосферу для туризму. І це тільки на користь Україні, бо так ми показуємо себе на світовій арені.

Спортивні події в Україні зараз дуже набирають популярності. Не лише для самих спортсменів, але і для туристів, що хочуть побачити цікаві змагання, а заодно подивитися на місто, скуштувати національну їжу і просто гарно провести час. Коли якісь великі матчі чи чемпіонати проходять, місто одразу

наповнюється людьми, які приїжджають не тільки за спортом, але й за новими враженнями.

Україна має чудову можливість розвивати інфраструктуру завдяки таким подіям і зробити країну ще привабливішою для туристів. Вже зараз можна побачити, як збільшується кількість таких подій, і можна очікувати, що країна стане дуже популярною серед любителів активного відпочинку і спорту.

Далі наведено інформацію про дослідження відомих авторів, які аналізували спортивний туризм.

Таблиця 1.3

Автори досліджень спортивного туризму в Україні

Сидоренко М.	"Світовий досвід спортивного туризму"	Огляд міжнародних практик і можливості адаптації їх в Україні.
Коваленко Д.	"Інфраструктура спортивного туризму"	Дослідження проблеми недостатньої інфраструктури та можливості її вдосконалення.
Захарченко В.	Соціально-економічний вплив спортивного туризму"	Аналіз впливу спортивного туризму на економіку та соціальний розвиток регіонів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ВІДРОДЖЕННЯ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Сучасні тенденції та тренди відновлення спортивного туризму в Україні

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості спортивних заходів в туризмі

На графіку представлено динаміку кількості спортивних заходів у сфері туризму в Україні за період 2015–2024 років. Дані для графіка отримано шляхом аналізу загальних тенденцій організації подій у туристичній галузі, зокрема спортивного спрямування. Криза пандемії у 2020 році спричинила спад, проте у 2023–2024 роках спостерігається стабільне зростання кількості заходів, що свідчить про поступове відновлення галузі.

Популяризація здорового способу життя та активного відпочинку стала однією з ключових тенденцій сучасного суспільства. Це зумовило зростання зацікавленості у спортивному туризмі, який набуває дедалі більшого значення відпочинку. В Україні це явище активно розвивається, демонструючи вагомні перспективи для подальшого вдосконалення.

Однією з основних характеристик сучасного спортивного туризму є акцент на здоров'язбереження та загальне благополуччя. Туристи все частіше обирають програми, що спрямовані на зміцнення фізичного та психологічного здоров'я. Такі активності, які поєднують фізичні вправи з єднанням з природою, користуються особливою популярністю. Наприклад, йога на природі та фітнес-тури набули популярності завдяки своїй унікальній здатності поєднувати відпочинок та оздоровлення.

Йога, що проводиться на відкритих просторах серед природних ландшафтів, створює неповторний досвід для туристів. Занурення в атмосферу природи під час сесій сприяє релаксації та вдосконаленню психо-емоційного стану. Звуки природи, чисте повітря та мальовничі пейзажі стають важливими складовими такого відпочинку, підсилюючи його позитивний вплив на організм.

Фітнес-тури відкривають нові можливості для тих, хто прагне поєднати заняття спортом із знайомством з культурними та природними особливостями регіонів. Такі подорожі дозволяють туристам не лише підтримувати своє фізичне здоров'я, а й збагачуватися новими враженнями, досліджуючи унікальні куточки світу. Завдяки такому формату подорожей люди отримують змогу поєднати корисне з приємним, створюючи незабутні спогади.

Різноманіття активностей у спортивному туризмі є ще однією важливою тенденцією. Туристичні програми, що пропонують вибір між різними видами активного відпочинку, стають дедалі популярнішими. Гірський туризм надає можливість насолодитися красою природних ландшафтів та перевірити власні можливості в екстремальних умовах. Велосипедні маршрути привертають увагу туристів, які прагнуть екологічно чистих способів пересування та детального ознайомлення з місцевістю.

Не менш захопливими є водні види спорту, такі як каякінг чи веслування на дошці, що дозволяють об'єднати спорт із незабутніми пригодами. Для тих, хто шукає адреналін, популярними залишаються скелелазіння (рис. 2.2) та банджі-джампінг (рис. 2.3). Такі активності забезпечують унікальний досвід,

дозволяючи туристам випробувати свої сили та отримати яскраві враження.

Таким чином, розвиток спортивного туризму в Україні демонструє значний потенціал, забезпечуючи різноманітні можливості для активного відпочинку та збагачення життєвого досвіду.

Рисунок 2.2 – Скалелазіння

Рисунок 2.3 – Бунгі-джампінг

Екологічна спрямованість спортивного туризму набуває особливого значення в сучасному світі, де збереження природи стає пріоритетом для багатьох людей. Ця тенденція базується на прагненні створювати туристичні маршрути, які гармонійно поєднують захоплюючі активності з мінімальним впливом на довкілля. Все частіше подорожі організуються з урахуванням потреб природних екосистем, а учасники турів активно залучаються до природоохоронних ініціатив.

Однією з важливих рис екологічного спортивного туризму є ретельний вибір маршрутів, які дозволяють уникнути порушення природного середовища. Наприклад, маршрути прокладаються поза межами чутливих екосистем та заповідників, що допомагає зберегти біорізноманіття територій.

Туристичні організації також акцентують увагу на використанні екологічно безпечних транспортних засобів і матеріалів під час подорожей.

Крім того, сучасні спортивні тури включають екологічні акції, що заохочують туристів до відповідального ставлення до природи. Такі заходи, як збирання сміття, висаджування дерев чи підтримка локальних природоохоронних ініціатив, стають невід'ємною частиною туристичного досвіду.

Сучасний спортивний туризм змінився, і тепер більше уваги приділяється тому, як подорожі можуть впливати на навколишнє середовище. Мандрівники починають задумуватися над тим, як їхні дії можуть пошкодити природу, тому стають важливими знання про те, як подорожувати відповідально. Це дозволяє поєднувати активний відпочинок із повагою до природи.

Технології відіграють велику роль у розвитку туризму. Мобільні додатки, що допомагають планувати маршрути, отримувати карти та навіть організувати віртуальні екскурсії, роблять подорожі зручними і безпечними. Вони дозволяють насолоджуватися природними красотами, не завдаючи шкоди.

Безпека мандрівників – також важливий аспект. Завдяки функціям відстеження місцезнаходження можна отримувати актуальну інформацію про умови на маршруті і навіть отримувати попередження про потенційні небезпеки. Це значно спрощує подорожі і знижує стрес.

Таким чином, сучасний туризм дозволяє поєднати задоволення від активного відпочинку та обережне ставлення до природи.

Зараз у спортивному туризмі дуже багато уваги приділяється тому, щоб створити умови для всіх – незалежно від того, чи є в людини фізичні чи інші обмеження. Мова йде не тільки про доступність туристичних об'єктів для людей з інвалідністю, але й про те, щоб усі могли дозволити собі цей вид активного відпочинку. Це важливо для тих, у кого є певні фінансові труднощі, щоб кожен мав можливість побачити нові місця і спробувати різні активності.

Туризм стає більш відкритим, коли є спеціальні програми для людей з різними можливостями. Так можна долучити до спортивних подій не тільки здорових людей, але й тих, хто з якихось причин має обмеження. Це дозволяє кожному відчути себе частиною спільноти, що важливо для взаєморозуміння і підтримки. Крім того, це дає можливість побудувати більш інклюзивне суспільство (рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Інклюзивний туризм

Щоб зробити туризм доступним для всіх, можна запропонувати програму "Активний відпочинок для всіх". Вона буде націлена на різні групи, в тому числі для людей з обмеженими можливостями та тих, хто не може собі дозволити дорогі подорожі.

Програма може включати в себе маршрути, які підходять людям з фізичними обмеженнями. Наприклад, можна прокласти стежки, які зручно пройти, або зробити спеціальні маршрути для тих, хто на візку. Так кожен зможе долучитися до активного відпочинку.

Також важливо зробити відпочинок доступним фінансово. Для тих, хто має обмежений бюджет, можна ввести знижки або спеціальні пропозиції для дітей та молоді, щоб вони мали можливість скористатися такими програмами.

Крім того, варто організувати тренування або майстер-класи з кваліфікованими інструкторами, які зможуть працювати з усіма групами. Це не лише допоможе покращити фізичний стан, а й дасть психологічну

підтримку.

І, звичайно, інтерактивні заходи, такі як спортивні ігри або активні заняття, допоможуть учасникам відчувати себе частиною команди і отримати позитивні емоції.

Для розвитку спортивного туризму на місцевому рівні важливо розвивати спортивну інфраструктуру. Чим більше спортивних об'єктів і подій, тим більше людей це приваблює, а отже, збільшується і туристичний потік у регіон [29].

Коли на місцях проводяться спортивні події, часто виникають спільноти людей, які мають схожі інтереси. Це можуть бути фан-зони, різні клуби, або просто групи, що об'єднують місцевих жителів та туристів. Це дає можливість зустрічатися, знайомитись та активно проводити час разом.

До того ж, місцева влада частенько підтримує такі заходи. Вони можуть фінансувати організацію подій або допомагати з рекламою. Завдяки цьому такі заходи можуть бути не тільки цікаві, але й масштабні, що привертає більше людей.

Не менш важливо й те, що бізнеси на місцях активно співпрацюють з організаторами. Готелі, ресторани та магазини отримують можливість працювати з туристами, що додає грошей в місцеву економіку. І, зрештою, всі виграють – і бізнеси, і туристи, і місцеві жителі [30].

Всі ці фактори допомагають розвитку спортивного туризму, покращують інфраструктуру, залучають більше туристів і сприяють тому, щоб регіон ставав більш популярним для активного відпочинку.

Напрямки внутрішнього туризму

Станом на початок листопада 2022

Рисунок 2.5 – Напрямки внутрішнього туризму

А якщо говорити про нові маршрути, то це прямо відкриває нові можливості для тих, хто любить активний туризм. Це дає шанс подивитися на місця, які ще не були так відомі, і побачити щось нове. Нові маршрути — це завжди цікаво і це може створити унікальний досвід для кожного мандрівника.

Відкриття нових маршрутів дозволяє туристам насолоджуватись не тільки приголомшливими пейзажами, а й різноманітними екосистемами. Це стимулює інтерес до природи, допомагає людям краще розуміти важливість екології та покращує загальну екологічну свідомість.

Для любителів активного туризму нові маршрути – це завжди виклик. Ті, хто шукає незабутні пригоди та нові враження, можуть знайти щось для себе. Це може бути трекінг в горах, велосипедні подорожі, водні пригоди – кожен знайде для себе цікавий спосіб провести час.

Відкриття нових маршрутів також допомагає підтримати місцеві громади. Це не лише сприяє розвитку туризму, а й дає поштовх економіці регіонів, створюючи нові робочі місця. Більше того, це підтримує збереження місцевих культурних і природних цінностей.

Загалом, відкриття нових маршрутів стає важливою частиною розвитку спортивного туризму. Вони відкривають нові горизонти, стимулюють

активний відпочинок і допомагають туризму зростати в цілому [31].

Міжнародна співпраця в спортивному туризмі — це реально важливий напрямок, який набирає популярності в останні роки. Інтерес до спортивних подій та активного відпочинку відкриває безліч можливостей для країн та регіонів співпрацювати між собою. Є кілька факторів, які впливають на цей процес:

Міжнародні спортивні події: Проведення великих турнірів та змагань у різних країнах стало справжнім каталізатором для розвитку спортивного туризму. Туристи з усього світу приїжджають на ці події, щоб підтримати свої команди та побачити висококласні спортивні змагання.

Туристичні пакети та екскурсії: Розвиток міжнародних турів, де можна поєднати активний відпочинок із участю у спортивних заходах, дає можливість туристам не тільки подорожувати, а й брати участь у марафонах, велопробігах, сходженнях на гори тощо.

Популяризація спорту: Міжнародна співпраця дозволяє обмінюватися досвідом та активно популяризувати нові види спорту. Це дає поштовх для розвитку спортивного туризму, який привертає все більше людей з різних країн.

Країни можуть об'єднувати свої зусилля через спільні спортивні ініціативи. Наприклад, це можуть бути міжнародні турніри, спільні тренування або навіть обмін спортивними командами. Такі заходи створюють можливість для взаємодії, зміцнюють дружні відносини та сприяють обміну досвідом.

Спортивний туризм також стає інструментом міжнародного зближення. Завдяки обміну культурними та спортивними цінностями, люди з різних країн знаходять спільну мову і краще розуміють одне одного.

Окрім цього, міжнародний спортивний туризм має позитивний вплив на локальну економіку. Він відкриває нові можливості для готелів, ресторанів, транспортних компаній та інших підприємств, що обслуговують туристів.

Всі ці аспекти підкреслюють важливість міжнародної співпраці в

спортивному туризмі, яка стає ключовим елементом його успіху і розвитку.

Щодо України, війна суттєво вплинула на цю галузь. Бойові дії та окупація частини територій призвели до значного скорочення кількості туристів, зацікавлених у спортивному туризмі. Навіть у відносно безпечних регіонах багато хто утримується від походів через ризик для власної безпеки.

З іншого боку, війна сприяє розвитку певних напрямів спортивного туризму. Багато українців шукають способи підтримувати своє фізичне та моральне здоров'я в умовах постійного стресу.

Спортивний туризм стає одним із таких способів, адже це можливість бути на свіжому повітрі, займатися активністю та відчувати певну свободу.

На основі цієї тенденції можна виокремити кілька напрямів розвитку спортивного туризму в Україні під час війни:

1. Фокус на безпечних регіонах. Туристи все частіше обирають для подорожей безпечні райони країни. Західна Україна, Центральна частина та Південний регіон стають осередками активного туризму, де створюються нові маршрути та можливості для відпочинку.

2. Розвиток нових форматів. В умовах війни люди частіше надають перевагу коротким походам, які не потребують тривалого перебування в польових умовах. Це дозволяє їм поєднувати активний відпочинок із безпекою.

3. Підтримка України через туризм. Деякі українці та іноземні туристи використовують спортивні заходи як спосіб підтримати країну. Наприклад, беруть участь у благодійних походах або змаганнях, організованих для збору коштів на допомогу.

Рисунок 2.6 – Динаміка розвитку спортивного туризму в Україні

Ці тенденції демонструють, що спортивний туризм в Україні має значний потенціал для подальшого розвитку навіть у складних умовах. Водночас важливо створювати безпечні умови для туристів та розробляти маршрути, які відповідають актуальним потребам.

Розвиток нових видів спорту в сфері спортивного туризму стає важливою тенденцією, яка відповідає зростанню інтересу туристів до оригінальних і незвичних активностей.

Це дає змогу розширити можливості для активного відпочинку та цікавих розваг під час подорожей.

Екстремальні види спорту. Туристів дедалі більше приваблюють заняття, що викликають прилив адреналіну, наприклад, скайдайвінг, сноубординг або кайтсерфінг.

Такі активності забезпечують незабутні емоції й допомагають урізноманітнити звичний відпочинок.

1. Екологічні види активності. Все популярнішими стають заняття, які мають екологічний фокус, як-от еко-велосипедизм, водний туризм на чистих річках, або прогулянки в заповідниках. Це дозволяє поєднати спорт із

турботою про природу.

2. Комбіновані форми спорту. Для тих, хто шукає різноманіття, розвиваються нові формати, наприклад, адвенчур-рейси. Вони поєднують у собі біг, їзду на велосипеді та подолання водних перешкод, що робить такі змагання дуже захопливими.

3. Культурний спортивний туризм. Туристи все частіше цікавляться традиційними видами спорту, які відображають історію та культуру регіону. Це дає змогу глибше зрозуміти місцеву спадщину.

Ці напрями розвитку свідчать про те, що спортивний туризм продовжує розвиватися, пропонуючи нові можливості для яскравих та унікальних вражень під час подорожей.

Збільшення кількості маршрутів та вдосконалення інфраструктури дозволяють туристам обирати різноманітні види активного відпочинку, що відповідають їхнім інтересам і рівню підготовки.

Крім того, популяризація здорового способу життя сприяє залученню все більшої кількості людей до активного туризму.

Всі ці фактори вказують на те, що спортивний туризм стане важливою складовою української туристичної індустрії в майбутньому.

Завдяки розвитку інфраструктури та покращенню умов для туристів, спортивний туризм стане не лише популярним, а й доступним для широких верств населення. Водночас, зростання зацікавленості до екологічного туризму буде сприяти збереженню природних ресурсів та розвитку місцевих громад.

Для зручності помістимо дані в табл. 2.1.

Тенденції відновлення спортивного туризму в Україні

Тенденція	Опис
Спортивний туризм для здоров'я та відновлення	Зростання популярності спортивного туризму, спрямованого на поліпшення фізичного та психологічного здоров'я учасників.
Диверсифікація активностей	Розширення спектру спортивних видів та розваг, що доступні туристам, для забезпечення різноманітності та захоплення.
Екологічна орієнтованість в спортивному туризмі	Зосередження на сталому та екологічно свідомому розвитку спортивного туризму, врахування впливу на природу та довкілля.
Технологічна інноваційність	Використання новітніх технологій у спортивних заходах та турпродуктах для покращення досвіду та зручності учасників.
Інклюзивність	Розширення доступу до спортивного туризму для різних соціальних груп, включаючи людей з обмеженими можливостями та інші.
Розвиток спортивних заходів на місцевому рівні	Зростання ініціатив та подій на місцевому рівні для привертання туристів та розвитку спортивного туризму в регіонах.
Відкриття нових маршрутів	Розроблення та приведення в експлуатацію нових туристичних маршрутів для розширення географії спортивного туризму.
Розвиток міжнародної співпраці	Збільшення співпраці з міжнародними партнерами та залучення іноземних туристів через спільні проекти та ініціативи.
Розвиток нових видів спорту	З'явлення та популяризація нових та нетрадиційних видів спорту для привертання уваги та зацікавленості туристів.

Сучасні тенденції в спортивному туризмі України демонструють активну переорієнтацію суспільства на здоровий та активний спосіб життя. Популярність цього напрямку зростає, що свідчить про зміни в уявленнях

людей про відпочинок. Спортивний туризм сьогодні не тільки надає можливість активно проводити час, а й відкриває перспективи для розвитку туристичної галузі в Україні.

Таблиця 2.2

Динаміка розвитку спортивного туризму в Україні (2018–2023)

Рік	Кількість туристів (тис.)	Витрати туристів (млн грн)	Популярні напрямки
2018	320	450	Карпати, Полісся
2019	340	480	Карпати
2020	220	320	Карпати, Київщина
2021	250	370	Карпати, Поділля
2022	270	400	Карпати, Полтавщина
2023	310	430	Карпати, Полісся

Джерело: сформовано автором на основі [28, 32]

Цей процес має ключове значення для формування культури здорового способу життя. Спортивний туризм стає більше ніж розвагою — він сприяє фізичній активності, популяризації екологічно чистих територій та знайомству з унікальними природними об'єктами нашої країни.

Дослідження нових підходів і стратегій у сфері спортивного туризму допомагає зрозуміти, чого очікують туристи, та дозволяє адаптувати пропозиції до їхніх запитів. Успішне впровадження таких ініціатив допомагає зробити цей напрямок більш привабливим, а також сприяє зміцненню здоров'я нації.

На основі аналізу можна виділити конкретні кроки для розвитку цієї сфери, такі як розробка нових маршрутів, створення інфраструктури в регіонах і проведення тематичних заходів. Це дозволяє не тільки покращити якість відпочинку для українців, а й забезпечити додаткові можливості для економічного зростання та підвищення якості життя в цілому.

2.2. Принципи організації спортивного туризму та активного дозвілля

Організація спортивного туризму та активного дозвілля вимагає розробки ефективних методичних підходів, які можуть стати основою для його розвитку [10]. Така потреба пояснюється необхідністю створення чітких принципів, що регулюють структуру та функціонування цієї сфери. Впровадження науково обґрунтованих методик дозволяє не лише забезпечити якісну та безпечну подорож для учасників, а й створити умови для подальшого вдосконалення галузі.

Системний підхід до організації спортивного туризму включає кілька ключових аспектів:

1. Освітній компонент

Методичні засади повинні враховувати значення освіти у розвитку спортивного туризму. Це передбачає формування цілісної системи навчання, яка спрямована на розвиток фізичних, інтелектуальних та духовних якостей особистості. Поєднання пізнавальної, спортивної, оздоровчої та життєвої діяльності стає важливим інструментом для формування гармонійної особистості [48].

2. Інтеграційний підхід

Спортивний туризм варто розглядати як частину ширшого освітнього процесу. Такий підхід дозволяє не лише підвищити рівень фізичної активності, але й сприяє розвитку духовного та інтелектуального потенціалу.

3. Комбінування видів діяльності

Для досягнення гармонійного розвитку особистості необхідно поєднувати різні форми активності: спортивні змагання, екскурсії, освітні програми та відпочинок. Це забезпечує багатогранний вплив на учасників та сприяє реалізації їхнього потенціалу.

Таким чином, спортивний туризм виходить за межі простої фізичної активності, набуваючи рис комплексного інструменту для розвитку

особистості. Вдосконалення методичних підходів у цій сфері допоможе значно розширити її можливості та забезпечити довгостроковий розвиток.

Спортивний туризм – це не просто активний відпочинок на природі, це потужний інструмент формування особистості. Принцип складового підходу, застосований до організації таких подорожей, відкриває широкі можливості для розвитку в різних сферах життя. Уявімо собі не просто похід, а комплексну програму, що поєднує фізичні випробування з пізнанням історії та культури краю. Такий підхід сприяє гармонійному розвитку людини, де фізична витривалість підкріплюється духовним збагаченням та інтелектуальним зростанням.

Ідея поєднання туризму з краєзнавством має глибоке коріння. Ще в 20-30-х роках ХХ століття українські вчені, такі як К. Мікульський та Е.Ю. Пеленський, обґрунтували важливість такого симбіозу. Спортивний та оздоровчий туризм, що відбувається в природному та соціальному середовищі, створює унікальні умови для пізнання світу. Контакт з природою пробуджує інтерес до її таємниць, а знайомство з історією, культурою та традиціями місцевого населення виховує патріотизм та любов до рідного краю.

Важливим аспектом є також безпека подорожей. Ретельне вивчення регіону, його природних особливостей та культурного контексту, дозволяє краще підготуватися до можливих викликів. І, звичайно, не можна оминати питання екологічної свідомості. Сучасний туризм неможливий без дбайливого ставлення до навколишнього середовища. Виховання екологічної культури у туристів – це вимога часу, запорука збереження природної спадщини для майбутніх поколінь [33].

Принцип поступового освоєння світу в контексті спортивного туризму набуває особливого значення, адже він відображає природну динаміку людського пізнання – від близького до далекого, від знайомого до невідомого. Цей принцип можна розглядати як своєрідну "спіраль розвитку", де кожен виток – це новий рівень усвідомлення навколишнього середовища та свого

місця в ньому.

Першим етапом цієї "спіралі" є краєзнавство – глибоке вивчення рідного краю, його історії, культури, природи. Краєзнавство, як фундамент пізнання, формує у людини відчуття "малої батьківщини", прищеплює любов до рідної землі, виховує патріотизм. Як влучно зауважив відомий український педагог В. О. Сухомлинський, "людина без Батьківщини – як соловей без пісні". Саме краєзнавчі подорожі дозволяють відчутися цей зв'язок з рідною землею, побачити історію "на власні очі", зрозуміти, як формувалися традиції та звичаї місцевого населення.

Наступним етапом є поступовий перехід до країнознавства – вивчення інших регіонів України та світу. Це розширення горизонтів сприяє розвитку міжкультурної комунікації, толерантності, розумінню різноманітності культур та способів життя. Мандруючи іншими країнами, людина не тільки знайомиться з новими пам'ятками та ландшафтами, але й пізнає себе, свої можливості адаптуватися до нових умов, знаходити спільну мову з представниками інших культур. Цей процес можна порівняти з "розгортанням карти світу", де кожен новий відвіданий регіон – це нова сторінка в особистій історії.

Важливо зазначити, що принцип поступового освоєння світу не обмежується лише географічним аспектом. Він також охоплює й особистісний розвиток. Спортивний туризм, пропонуючи випробування на витривалість, наполегливість, вміння працювати в команді, сприяє формуванню таких важливих якостей, як самостійність, відповідальність, здатність долати труднощі. "Дорогу здолає той, хто йде", – говорить народна мудрість. Саме в подорожах, долаючи перешкоди та відкриваючи нове, людина по-справжньому зростає та розвивається.

Важливим аспектом спортивного туризму є гармонійна взаємодія з природою та місцевою спільнотою. Це не просто відвідування певних територій, а й усвідомлення відповідальності за збереження їхньої унікальності. Спортивний туризм, у цьому контексті, виступає як потужний

інструмент формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до довкілля. Учасники таких подорожей вчать не лише милуватися красою природи, але й берегти її, поважати природні ресурси та культурні цінності відвіданих місць. Цей аспект є особливо важливим у сучасному світі, де питання екології набувають все більшої актуальності.

Принцип поступового освоєння світу через спортивний туризм також відіграє ключову роль у формуванні міжкультурного порозуміння та соціальної інтеграції. Подорожуючи, людина неминуче стикається з представниками різних культур, з різними поглядами на життя, традиціями та звичаями. Цей досвід сприяє розвитку толерантності, емпатії та здатності до ефективної міжкультурної комунікації. Як казав Гете: "Чужу мову можна вивчити за шість років, а свою – за все життя". Подорожі ж дозволяють нам краще зрозуміти не тільки "чужі" культури, але й глибше усвідомити власну.

Саме принцип поступовості є визначальним у розвитку особистості через спортивний туризм. Кожен етап подорожі, від підготовки до повернення, є важливим для формування гармонійного та обдуманого підходу не лише до самих подорожей, але й до власного життя в цілому. Це не просто накопичення кілометрів та вражень, а й формування цілісного світогляду, де досвід подорожей інтегрується з особистими цінностями та переконаннями.

Окремо варто розглянути принцип зростання набуття туристського досвіду, який є фундаментальним для організації безпечного та ефективного спортивного туризму. Цей принцип передбачає поступове ускладнення маршрутів та завдань, відповідно до рівня підготовки та досвіду учасників. Він ґрунтується на кількох ключових аспектах:

- Чіткі правила та критерії: Для кожного рівня складності маршруту повинні бути визначені чіткі правила та вимоги до учасників, включаючи необхідні навички, знання та фізичну підготовку. Це дозволяє уникнути ситуацій, коли туристи потрапляють на маршрути, до яких вони не готові.
- Обмеження доступу до складних маршрутів: Для забезпечення безпеки учасників може бути застосовано обмеження доступу до маршрутів

підвищеної складності для тих, хто не має достатнього досвіду та підготовки. Це є запобіжним заходом, який мінімізує ризики травм та нещасних випадків.

- **Необхідний рівень навичок та досвіду:** Учасники повинні володіти необхідними навичками орієнтування на місцевості, користування спеціальним спорядженням, вміннями діяти в екстремальних ситуаціях. Цей принцип передбачає не тільки фізичну, але й психологічну готовність до подорожі.

Саме дотримання принципу зростання набуття туристського досвіду забезпечує безпеку подорожей, запобігає безвідповідальній поведінці та сприяє поступовому розвитку учасників як професіоналів спортивного туризму [34].

Принцип туристсько-краєзнавчого ряду є фундаментальним для організації спортивного туризму, адже він інтегрує краєзнавчий компонент у всі етапи туристично-спортивної діяльності. Цей принцип передбачає послідовне та системне поєднання туристичних заходів з краєзнавчими дослідженнями, що сприяє глибшому пізнанню світу та розвитку особистості. Туристсько-краєзнавчий цикл, який лежить в основі цього принципу, охоплює всі стадії туристичної діяльності: від ретельного планування та підготовки до безпосереднього проведення заходу та підбиття підсумків. До таких заходів належать різноманітні форми туристичної активності: екскурсії на природні території, походи різної складності (від одноденних до далеких експедицій), зльоти, змагання, конференції та інші форми обміну досвідом.

Важливо підкреслити, що туристсько-краєзнавчі цикли не лише є елементом гносеологічного процесу освоєння світу, тобто процесу пізнання, але й слугують потужним стимулом для розвитку самого туризму та суміжних видів спорту. Вони сприяють поглибленому вивченню туристичних регіонів, розширенню знань про їхню історію, культуру, природу та соціально-економічні особливості. Сучасна практика розрізняє кілька видів туристсько-екскурсійних циклів: сезонні, щорічні та багаторічні. Сезонні цикли пов'язані з певними періодами року, сприятливими для певних видів туристичної

діяльності. Щорічні цикли об'єднують кілька сезонних, формуючи цілісну програму на рік, часто з кульмінаційною подією. Багаторічні ж цикли охоплюють кілька років, створюючи систему довгострокового розвитку туристично-спортивної діяльності.

Рисунок 2.7 – Організація спортивного туру

У контексті поєднання туристсько-краєзнавчої та туристично-спортивної діяльності, поточний цикл набуває особливого значення для стратегічного планування та розвитку спортивного туризму на багато років. Такий системний підхід дозволяє ефективно управляти ресурсами, враховувати сезонні коливання та забезпечувати сталий розвиток цієї сфери.

Особливу увагу слід звернути на практику розподілу туристсько-краєзнавчих посад у туристичних групах, як дорослих, так і молодіжних. Закріплення за кожним учасником певної ролі, пов'язаної з краєзнавчою роботою, є важливим елементом організації та виховання. Туристсько-краєзнавча посада – це добровільне зобов'язання члена групи виконувати певний вид діяльності, спрямований на дослідження та пізнання краю. Назва посади, як правило, відображає зміст виконуваної роботи (наприклад, історик, географ, біолог, етнограф, фотограф, хронікер).

В умовах автономного туристичного походу система посад стає не

просто бажаною, а й необхідною умовою для ефективної організації побуту, забезпечення безпеки та життєдіяльності групи. Коли кожен учасник має чітко визначені обов'язки, це сприяє злагодженій роботі команди та підвищує рівень відповідальності кожного. Важливо також підкреслити виховний потенціал цієї практики. Наявність туристсько-краєзнавчої посади у кожного туриста значно посилює виховний вплив подорожі, сприяє розвитку самостійності, відповідальності, ініціативності та інших важливих особистісних якостей. Крім того, така система сприяє інтеграції знань з різних навчальних предметів, реалізуючи міждисциплінарний та краєзнавчий підходи в освіті.

Принцип туристсько-краєзнавчого ряду є фундаментальним для організації спортивного туризму, адже він інтегрує краєзнавчий компонент у всі етапи туристично-спортивної діяльності. Цей принцип передбачає послідовне та системне поєднання туристичних заходів з краєзнавчими дослідженнями, що сприяє глибшому пізнанню світу та розвитку особистості. Туристсько-краєзнавчий цикл, який лежить в основі цього принципу, охоплює всі стадії туристичної діяльності: від ретельного планування та підготовки до безпосереднього проведення заходу та підбиття підсумків. До таких заходів належать різноманітні форми туристичної активності: екскурсії на природні території, походи різної складності (від одноденних до далеких експедицій), зльоти, змагання, конференції та інші форми обміну досвідом.

Важливо підкреслити, що туристсько-краєзнавчі цикли не лише є елементом гносеологічного процесу освоєння світу, тобто процесу пізнання, але й слугують потужним стимулом для розвитку самого туризму та суміжних видів спорту. Вони сприяють поглибленому вивченню туристичних регіонів, розширенню знань про їхню історію, культуру, природу та соціально-економічні особливості. Сучасна практика розрізняє кілька видів туристсько-екскурсійних циклів: сезонні, щорічні та багаторічні. Сезонні цикли пов'язані з певними періодами року, сприятливими для певних видів туристичної діяльності. Щорічні цикли об'єднують кілька сезонних, формуючи цілісну програму на рік, часто з кульмінаційною подією. Багаторічні ж цикли

охоплюють кілька років, створюючи систему довгострокового розвитку туристично-спортивної діяльності.

У контексті поєднання туристсько-краєзнавчої та туристично-спортивної діяльності, поточний цикл набуває особливого значення для стратегічного планування та розвитку спортивного туризму на багато років. Такий системний підхід дозволяє ефективно управляти ресурсами, враховувати сезонні коливання та забезпечувати сталий розвиток цієї сфери.

Особливу увагу слід звернути на практику розподілу туристсько-краєзнавчих посад у туристичних групах, як дорослих, так і молодіжних. Закріплення за кожним учасником певної ролі, пов'язаної з краєзнавчою роботою, є важливим елементом організації та виховання. Туристсько-краєзнавча посада – це добровільне зобов'язання члена групи виконувати певний вид діяльності, спрямований на дослідження та пізнання краю. Назва посади, як правило, відображає зміст виконуваної роботи (наприклад, історик, географ, біолог, етнограф, фотограф, хронікер).

В умовах автономного туристичного походу система посад стає не просто бажаною, а й необхідною умовою для ефективної організації побуту, забезпечення безпеки та життєдіяльності групи. Коли кожен учасник має чітко визначені обов'язки, це сприяє злагодженій роботі команди та підвищує рівень відповідальності кожного. Важливо також підкреслити виховний потенціал цієї практики. Наявність туристсько-краєзнавчої посади у кожного туриста значно посилює виховний вплив подорожі, сприяє розвитку самостійності, відповідальності, ініціативності та інших важливих особистісних якостей. Крім того, така система сприяє інтеграції знань з різних навчальних предметів, реалізуючи міждисциплінарний та краєзнавчий підходи в освіті.

Спортивний туризм, окрім розвитку важливих життєвих навичок та розширення світогляду, створює унікальне середовище для формування цінних навичок міжособистісної взаємодії. Учасники подорожей, вступаючи у відносини взаємної відповідальності з товаришами та керівниками, вчаться ефективно комунікувати, домовлятися, вирішувати конфлікти та працювати в

команді. Система похідних посад, що практикується в туристичних групах, відіграє в цьому процесі ключову роль. Вона сприяє згуртуванню колективу, створює умови для ділової та організаційної взаємодії, дисциплінує учасників та забезпечує їхнє корисне дозвілля через відповідальну громадську діяльність. Цей аспект є особливо важливим для соціалізації молоді та формування громадянської позиції.

Принцип активного дозвілля в контексті спортивного туризму слід розглядати як діяльність, спрямовану на задоволення спортивних інтересів та потреб особистості у вільний час. На відміну від професійного спорту, де головною метою є досягнення високих результатів, активне дозвілля акцентує увагу на індивідуальному розвитку та самовираженні у спортивній сфері [14]. Воно надає можливість кожному учаснику знайти свій вид активності, відповідно до своїх уподобань та можливостей.

Сучасне розуміння дозвілля ґрунтується на уявленні про нього як про "розвагу, корисну для фізичного та морального здоров'я", а також як про "джерело насолоди та радості". Активне дозвілля спрямоване на задоволення фундаментальної потреби людини у вільному виборі видів діяльності, фізичному вдосконаленні, підтримці здоров'я та пошуку спільноти для спілкування та обміну досвідом. Воно створює умови для гармонійного розвитку особистості, поєднуючи фізичну активність з позитивними емоціями та соціальною взаємодією.

Головною метою активного дозвілля в спортивному туризмі є створення комфортних умов для відпочинку та змістовного проведення часу, надаючи учасникам можливість самостійно обирати види діяльності, темп та інтенсивність навантажень. Ця свобода вибору є важливим фактором мотивації та задоволення від участі в туристичних заходах.

Особливою перевагою активного дозвілля є його доступність для людей різного віку та рівня фізичної підготовки. Воно не вимагає спеціальних навичок чи знань на початковому етапі, що робить його привабливим для широкого кола учасників. З часом, завдяки поступовому залученню до різних

видів активності, учасники отримують нові знання, вміння та навички, що позитивно впливає на їхнє самопочуття, фізичне та психологічне здоров'я.

Активне дозвілля в спортивному туризмі – це не просто форма відпочинку, це важливий засіб збереження та відновлення фізичного та морального здоров'я. Комфортний відпочинок, який є невід'ємною частиною активного дозвілля, сприяє зняттю стресу, покращенню настрою та підвищенню життєвого тону. Він стає джерелом позитивних емоцій та вражень, що позитивно впливає на загальне благополуччя людини.

Принципи організації спортивного туризму та активного дозвілля систематизовано та представлено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Принципи організації спортивного туризму та активного дозвілля

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ	ОПИС
1. Принцип складового підходу до організації спортивного туризму	Цей принцип передбачає розгляд туристичного відпочинку як складного процесу, що включає фізичні, екологічні, соціокультурні та інші аспекти.
2. Принцип сполучення туризму, краєзнавства та екології	Реалізація цього принципу включає в себе поєднання туризму з вивченням рідного краю, його історії, культури та екології.
3. Принцип поступового освоєння навколишнього світу: від краєзнавства до країнознавства	Учасники спортивного туризму поступово розширюють свої знання від вивчення рідного краю до ознайомлення з іншими країнами та культурами.
4. Принцип зростання набуття туристського досвіду	Учасники систематично отримують новий туристичний досвід, починаючи з простих маршрутів і поступово переходячи до складних та різноманітних відправлень.
5. Принцип туристично-краєзнавчого ряду	Організація маршрутів та подій, які враховують як туристичні, так і краєзнавчі аспекти для комплексного вивчення територій.
6. Принцип самоврядування	Акцент на участі учасників у прийнятті рішень та

туристичної групи	самостійному керуванні під час туристичних подій.
7. Принцип активного дозвілля	Підтримка активного відпочинку, спрямованого на задоволення фізичних, культурних та екологічних потреб у вільний час.

Джерело: сформовано автором на основі [35]

Аналіз розглянутих принципів спортивного туризму та активного дозвілля дає підстави стверджувати про їхню вагому роль у розвитку туристичної галузі загалом та у формуванні гармонійно розвиненої особистості зокрема. Обидва напрями, хоча й мають свої специфічні риси, об'єднані спільною метою – сприяти комплексному розвитку людини, охоплюючи фізичну, духовну та ментальну сфери. Важливою складовою обох підходів є також усвідомлення необхідності охорони довкілля та збалансованого розвитку туризму з урахуванням особливостей конкретних регіонів.

Принципи спортивного туризму та активного дозвілля, незважаючи на певні відмінності в акцентах, перебувають у тісній взаємодії та взаємодоповнюють один одного. Спортивний туризм, зосереджуючись на фізичній підготовці та досягненнях, водночас не ігнорує важливість духовного та ментального розвитку. Активне ж дозвілля, надаючи перевагу вільному вибору діяльності та отриманню задоволення від процесу, також сприяє фізичному вдосконаленню та зміцненню здоров'я. Таким чином, обидва підходи, кожен зі своєї перспективи, прагнуть до цілісного розвитку особистості. Спільним для них є також визнання пріоритетності збереження природного середовища та розвитку туризму в гармонії з місцевими екосистемами та соціокультурним контекстом.

Інтеграція принципів спортивного туризму та активного дозвілля відкриває нові можливості для оптимізації туристичної діяльності та розкриття потенціалу обох напрямів. Збалансований підхід, що поєднує фізичну активність з духовним збагаченням та екологічною свідомістю,

створює сприятливе середовище для розвитку туризму як важливої складової сучасного суспільства. Такий інтегрований підхід сприяє не лише зростанню популярності туристичних напрямків, але й формуванню відповідального ставлення до природи та культурної спадщини, що є запорукою сталого розвитку туристичної галузі в цілому. Він дозволяє повноцінно реалізувати потенціал спортивного туризму та активного дозвілля для всебічного розвитку особистості, сприяючи гармонізації фізичного, емоційного та інтелектуального стану людини.

2.3. Особливості створення турпродукту для фанатів та любителів спорту та активного дозвілля

У сучасному світі спорт та активне дозвілля набувають все більшої популярності, стаючи невід'ємними складовими здорового та насиченого способу життя. Ця тенденція знаходить своє відображення і в туристичній сфері, де зростає попит на активні види відпочинку, що поєднують фізичну активність з пізнанням світу та отриманням позитивних емоцій. Розмаїття можливостей, які пропонують спорт та активне дозвілля, відкриває широкі перспективи для створення інноваційних туристичних продуктів, орієнтованих на задоволення потреб саме цієї категорії туристів.

Сучасний туристичний ринок функціонує в умовах постійних змін та викликів. Негативні фактори, такі як геополітична нестабільність, економічні кризи та пандемії, як-от COVID-19, створюють значні труднощі для туристичних компаній, змушуючи їх шукати нові стратегії для збереження конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку. В цьому контексті, розвиток інноваційних форм туризму, що інтегрують спорт та активне дозвілля, стає не просто бажаним, а й необхідним кроком для подолання кризових явищ та адаптації до нових реалій. Застосування інноваційних технологій та сучасних підходів до організації спортивного туризму та активного дозвілля дозволяє туристичним компаніям не лише

залучати нових клієнтів, але й забезпечувати їм якісно новий рівень туристичного досвіду. Йдеться про створення унікальних турпродуктів, що поєднують активний відпочинок з елементами навчання, розвитку навичок, пізнання місцевої культури та природи. Така інтеграція дозволяє задовольнити різноманітні потреби сучасних туристів, які прагнуть не лише відпочити, але й отримати нові знання та враження.

Розробка інноваційних турпродуктів є ключовим елементом успішної адаптації до змінних вимог туристів та підвищення їхньої задоволеності від подорожей. Сучасні туристи все більше цінують індивідуальний підхід, можливість вибору та отримання унікальних вражень. Тому, туристичні компанії, які здатні запропонувати їм саме такі продукти, отримують значну конкурентну перевагу. Інновації в цій сфері можуть стосуватися як використання нових технологій (наприклад, віртуальна реальність, мобільні додатки, інтерактивні платформи), так і створення нових форматів туристичних програм (наприклад, спортивні змагання з елементами краєзнавства, еко-тури з активними видами відпочинку, тренінги на природі з елементами командоутворення).

Таблиця 2.4

Структура туристичних послуг для фанатів спорту

Вид послуги	Частка (%)	Середня вартість (грн)
Екскурсійні тури	25	2500
Похідні маршрути	20	1800
Рафтинг	15	3200
Велоподорожі	10	2200
Альпінізм	10	4500
Гірськолижні тури	10	6000
Кемпінги та табори	10	1500

Створення інноваційного авторського туру для шанувальників спортивного туризму та активного дозвілля – це процес, що вимагає

ретельного планування та креативного підходу. Одним із ключових етапів цього процесу є визначення цільової аудиторії, адже саме від цього залежить успіх усього проекту. Розглянемо детальніше цей важливий аспект.

Визначення цільової аудиторії для авторського туру передбачає глибокий аналіз потенційних учасників, враховуючи їхні різноманітні інтереси, потреби, рівень фізичної підготовки та очікування від подорожі. Важливо розуміти, що любителі спортивного туризму та активного дозвілля – це неоднорідна група, що включає людей з різними захопленнями та досвідом.

Наприклад, серед прихильників пішохідного туризму можна виділити кілька категорій: від новачків, які віддають перевагу легким прогулянкам та комфортним умовам, до досвідчених мандрівників, що прагнуть складних маршрутів та екстремальних випробувань. Аналогічно, серед велосипедистів існують різні напрямки – гірський, шосейний, велотуризм по пересіченій місцевості, кожен з яких вимагає відповідної підготовки та спорядження. Альпіністи можуть цікавитися як початковими сходженнями, так і складними експедиціями у віддалені гірські райони. Любителі водних видів спорту, своєю чергою, можуть обирати між каякінгом, рафтингом, вітрильним спортом та іншими активностями на воді.

Окрім спортивних вподобань, важливо враховувати й інші фактори, що впливають на вибір туру, такі як:

- Екологічна свідомість: Багато сучасних туристів прагнуть до екологічно відповідальних подорожей, що мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище. Тому, при розробці туру, варто враховувати принципи сталого розвитку та пропонувати екологічно чисті види транспорту та розміщення.

- Рівень фізичної підготовки: Тур повинен відповідати фізичним можливостям учасників. Для цього необхідно чітко визначати рівень складності маршруту та надавати інформацію про необхідну підготовку.

- Потреба в додаткових послугах: Деякі туристи можуть потребувати додаткових послуг, таких як трансфер, харчування, проживання, медичне страхування, послуги інструкторів та гідів. Важливо передбачити ці потреби та забезпечити їхнє задоволення.
- Бюджет: Вартість туру також є важливим фактором для багатьох туристів. Тому, варто пропонувати різні варіанти турів з різною вартістю, щоб задовольнити потреби різних категорій клієнтів.

Рисунок 2.8 – Карта популярних маршрутів спортивного туризму України

Ретельний аналіз цільової аудиторії та врахування всіх цих факторів дозволить створити інноваційний та привабливий тур, що відповідатиме потребам різних груп учасників, забезпечуючи індивідуальний та відповідальний підхід до організації подорожі.

Коли ми створюємо авторський тур для любителів активного відпочинку та спорту, дуже важливо визначитися з його темою. Від цього залежить, кому буде цікавий наш тур і що саме ми будемо пропонувати учасникам. Простіше кажучи, треба зрозуміти, про що буде наш тур.

Тут важливо не зациклюватися на чомусь одному, а розглянути різні варіанти, щоб кожен міг знайти щось для себе. Наприклад, якщо ми обираємо гірський туризм, то це буде цікаво тим, хто любить гори, висоту та складні

маршрути. Це такі собі "хардкорні" туристи, які не бояться труднощів. Або ж, якщо ми беремо велотуризм, то це для тих, хто любить крутити педалі та відкривати нові місця на велосипеді. Тут теж можуть бути різні варіанти – від спокійних прогулянок по рівнині до екстремальних спусків з гір.

Ще один варіант – водний туризм. Тут вже все зрозуміло з назви – це подорожі по воді. Це може бути сплав на байдарках, каяках, рафтинг або щось інше. Такий вид туризму підійде тим, хто любить воду, пригоди та активний відпочинок на природі. І, нарешті, екотуризм – це для тих, хто хоче не просто відпочити, але й дізнатися більше про природу, допомогти її збереженню. Тут головне – це дбайливе ставлення до навколишнього середовища.

Коротше кажучи, головне – це різноманітність. Чим більше різних тем та видів активності ми запропонуємо, тим більше людей зацікавиться нашим туром. І, звичайно, важливо, щоб тема була цікавою та захопливою, щоб учасники отримали максимум задоволення від подорожі.

Вибір локації для проведення туристичного заходу є одним із ключових етапів організації, що безпосередньо впливає на успіх та безпеку подорожі. При цьому необхідно враховувати ряд важливих факторів, які можна умовно поділити на три основні групи: доступність та безпека, складність маршруту та забезпечення можливості надання допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Щодо доступності та безпеки, першочерговим завданням є оцінка транспортної інфраструктури та логістики. Необхідно проаналізувати наявні транспортні шляхи, їх стан, вартість та зручність для доставки учасників до місця початку туру та повернення після його завершення. Важливо також врахувати безпековий аспект: оцінити рівень криміногенної ситуації в регіоні, наявність потенційних природних небезпек (наприклад, небезпечні ділянки рельєфу, погодні умови, наявність диких тварин тощо) та вжити заходів для їх мінімізації.

Оцінка складності маршруту передбачає аналіз рельєфу місцевості, кліматичних умов, наявності перешкод та інших факторів, що можуть вплинути на фізичний стан та психологічний комфорт учасників. Важливо

забезпечити відповідність складності маршруту рівню підготовки учасників, враховуючи як початківців, так і досвідчених туристів. Для цього можна використовувати різні критерії оцінки складності, такі як протяжність маршруту, перепад висот, наявність технічно складних ділянок тощо. Доцільно також передбачити можливість вибору різних варіантів маршруту, що відрізняються за складністю, щоб задовольнити потреби різних категорій учасників.

Важливим аспектом є також забезпечення можливості надання допомоги у надзвичайних ситуаціях. Необхідно розробити чіткий план дій на випадок виникнення непередбачених обставин, таких як травми, погіршення погодних умов, втрата орієнтування тощо. План повинен передбачати наявність необхідного медичного обладнання та медикаментів, засобів зв'язку, а також контактів з місцевими рятувальними службами. Важливо також провести інструктаж з учасниками щодо дій у надзвичайних ситуаціях та забезпечити їх необхідними знаннями та навичками.

Враховуючи зазначені аспекти, організатори туру зможуть забезпечити належний рівень комфорту та безпеки для учасників, що сприятиме позитивному враженню від подорожі та підвищенню її ефективності.

У процесі створення програми туру важливо ретельно розробити всі необхідні деталі, щоб забезпечити якісний та захопливий досвід для учасників.

Основні етапи створення подано в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Основні етапи створення програми туру

Етап	Завдання	Опис
1.	Маршрут	Визначте точні точки маршруту, враховуючи різноманітність та привабливість. Зазначте відстані та час подорожі.
2.	Ночівлі	Оберіть місця для ночівлі вздовж маршруту, забезпечте різноманітність варіантів: туристичні хижини, наметові лагери, готелі тощо.

3.	Харчування	Розробіть графік харчування з різноманіттям щодо типів їжі та врахуванням дієтичних обмежень.
4.	Розваги	Включіть розважальні та освітні активності в програму, розробіть план вечірніх заходів та групових активностей.
5.	Інші Можливості	Розгляньте екскурсії, майстер-класи, спеціальні події та забезпечте вільний час для індивідуальних пригод та відпочинку.

Джерело: розроблено автором на основі [36, 37]

Коли ми плануємо тур, важливо не тільки вибрати цікаве місце та тему, але й подумати, як туди дістатися. Вибір транспорту – це важливий момент, від якого залежить комфорт і зручність учасників.

Перш за все, потрібно зрозуміти, куди ми їдемо і як далеко. Якщо це недалеко, можна скористатися автобусом або мікроавтобусом. Якщо ж їхати далеко, то, можливо, краще вибрати поїзд або навіть літак. Все залежить від відстані та місця призначення.

Потім треба врахувати, скільки людей їде в тур. Якщо група невелика, то вистачить і мікроавтобуса або навіть звичайної машини. А якщо людей багато, то знадобиться великий автобус або кілька менших транспортних засобів.

Ще один важливий момент – це сам тур і маршрут. Якщо ми плануємо багато переїздів між різними місцями, то краще вибрати швидкий та зручний транспорт, щоб не витратити багато часу на дорогу.

Ну і, звичайно, треба подумати про комфорт. Щоб в транспорті був кондиціонер (особливо влітку), зручні сидіння, щоб можна було послухати музику або подивитися фільм. Це зробить подорож більш приємною та комфортною.

Коротше кажучи, вибір транспорту – це не така проста справа, як здається на перший погляд. Треба врахувати багато різних факторів, щоб усім було зручно та комфортно.

Перед тим, як вести людей в тур, дуже важливо самому пройти або хоча

б добре вивчити маршрут. Це називається попередній огляд. Це як розвідка перед боєм – треба знати, куди йдеш і що тебе там чекає.

На цьому етапі потрібно уважно подивитися на весь маршрут, розбити його на етапи, зрозуміти, де будуть зупинки, де можна відпочити. Треба звернути увагу на рельєф – чи є там гори, рівнини, ліси, болота. Подивитися, яка там зазвичай погода, чи є річки, озера, які треба перетинати. Коротше кажучи, треба мати повне уявлення про місцевість.

Окремо треба подумати про можливі небезпеки. Чи є там круті схили, де можна впасти, чи є отруйні рослини або дикі тварини, чи є якісь інші потенційно небезпечні місця. Треба все це врахувати, щоб потім не було неприємних сюрпризів.

Також треба оцінити, наскільки складним буде маршрут для учасників. Чи витримають вони фізично, чи не буде занадто важко? Треба подумати про те, що може статися щось непередбачуване – наприклад, хтось травмується або погода зіпсується. Треба бути готовим до всього.

Зібравши всю цю інформацію, ми отримуємо повну картину про маршрут та можливі ризики. Це дозволяє нам внести корективи в програму туру, зробити його більш безпечним та комфортним для всіх учасників. І, звичайно, це дає нам можливість заздалегідь спланувати, що робити в разі непередбачених ситуацій.

Під час самого туру дуже важливо, щоб учасники завжди мали всю необхідну інформацію та могли розраховувати на технічну допомогу. Це означає, що організатори повинні подбати про те, щоб усі були в курсі того, що відбувається, куди ми їдемо, що будемо робити і так далі.

Інформаційна підтримка – це, по суті, надання всієї необхідної інформації про тур. Це може бути розклад, опис маршруту, правила поведінки, контакти організаторів, інформація про місцевість і багато іншого. Важливо, щоб ця інформація була доступна та зрозуміла для всіх учасників.

Технічна підтримка – це допомога у вирішенні різних технічних питань, які можуть виникнути під час туру. Наприклад, може знадобитися ремонт

транспорту або обладнання, забезпечення зв'язку (рації, телефони), допомога у використанні спорядження. Важливо, щоб організатори були готові оперативно вирішувати такі проблеми.

Головна мета – зробити так, щоб учасники почувалися комфортно та впевнено протягом усього туру. Щоб вони знали, що в разі чого можуть звернутися за допомогою та отримати відповіді на всі свої питання.

Безпека – це, мабуть, найголовніше в будь-якому турі. Тому цьому питанню потрібно приділити максимум уваги. Безпека включає в себе не тільки розробку різних заходів, щоб уникнути неприємностей, але й страхування, щоб у разі чого мати фінансовий захист.

Тут треба врахувати багато різних факторів. По-перше, погоду – яка вона буде під час туру, чи не буде якихось штормів, злив або сильної спеки. По-друге, складність маршруту – чи зможуть всі учасники його подолати, чи не буде занадто важко. По-третє, треба дізнатися про місцевість – чи немає там якихось небезпечних тварин, отруйних рослин або інших загроз. І, звичайно, треба розробити інструкції для учасників – що робити в різних ситуаціях, як поводитися в горах, лісі або на воді.

Страхування – це важлива частина безпеки. Воно може покрити витрати на лікування, евакуацію та інші витрати, якщо, не дай Боже, щось трапиться. Тому перед туром обов'язково треба оформити страховку для всіх учасників.

І ще один важливий момент – це перша допомога. Учасники та організатори повинні знати, як надати першу медичну допомогу в разі травми або хвороби. Тому треба мати аптечку та навчитися користуватися нею.

Безпека – це комплексний підхід, який включає в себе багато різних аспектів. Але якщо все добре продумати та підготувати, то тур пройде безпечно та успішно.

Коли ми організуємо тур, особливо якщо він пов'язаний зі спортом та активним відпочинком, дуже важливо подбати про те, хто буде супроводжувати учасників. Йдеться про інструкторів та гідів – людей, які мають досвід та знання, щоб зробити подорож безпечною, цікавою та

корисною.

Першим ділом потрібно визначити, які саме спеціалісти нам потрібні. Все залежить від того, який у нас тур. Наприклад, якщо це похід у гори, то нам знадобляться гіди, які добре знають гори, вміють користуватися альпіністським спорядженням та знають, що робити в екстремальних ситуаціях. А якщо це, скажімо, сплав по річці, то потрібні інструктори з водного туризму, які вміють керувати човнами та знають правила безпеки на воді.

Далі потрібно знайти таких спеціалістів та домовитися з ними про роботу. Це можуть бути люди з туристичних клубів, спортивних секцій або просто досвідчені мандрівники. Важливо, щоб вони були не тільки професіоналами своєї справи, але й вміли спілкуватися з людьми, були відповідальними та доброзичливими.

Перед туром інструктори та гіди повинні ще раз перевірити маршрут, оцінити можливі небезпеки та підготуватися до різних ситуацій. Це як генеральна репетиція перед виставою – все має бути чітко та злагоджено.

Завдяки кваліфікованим інструкторам та гідам учасники туру почуватимуться впевнено та безпечно, отримають багато корисних знань та вражень. Вони стануть не просто туристами, а справжніми учасниками захопливої пригоди.

Для того, щоб тур пройшов успішно і всі учасники залишились задоволеними, потрібно подбати про їхній комфорт та зручність. Це означає, що потрібно створити такі умови, щоб людям було приємно та зручно протягом усієї подорожі. Деякі приклади таких умов ми навели в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Заходи щодо забезпечення комфортного перебігу туру [38, 39]

	Заходи
Адаптація до потреб учасників:	З'ясуйте індивідуальні потреби та пріоритети учасників, враховуючи їхні комфортні умови перебування та фізичний стан.
Організація логістичних аспектів:	Забезпечте належний рівень логістики, включаючи комфортне проживання, смачне харчування та зручний транспорт протягом усього туру.
Створення позитивної атмосфери:	Здійсніть заходи для створення позитивної атмосфери, враховуючи емоційний стан учасників.
Комунікація та підтримка:	Забезпечте ефективну комунікацію між організаторами та учасниками, готовність вислуховувати їхні побажання та реагувати на можливі проблеми.
Безпека та здоров'я:	Дотримуйтеся високих стандартів безпеки та здоров'я, щоб уникнути непередбачених ситуацій, які можуть негативно вплинути на комфорт учасників.
Забезпечення комфортної інфраструктури:	Організуйте тур таким чином, щоб учасники мали доступ до зручних та сучасних умов, таких як комфортні місця для ночівлі, засоби гігієни, тощо.
Реагування на зворотний зв'язок:	Збирайте зворотний зв'язок від учасників під час туру та після його завершення для подальшого вдосконалення та врахування їхніх вражень.

Джерело: сформовано автором на основі [38, 39]

Після того, як тур закінчився, дуже важливо дізнатися думку учасників. Це називається зворотний зв'язок. Він потрібен для того, щоб зрозуміти, що було добре, а що можна покращити.

Зворотний зв'язок допомагає нам отримати чесну оцінку нашої роботи. Учасники можуть розповісти про свої враження, що їм сподобалось, а що ні. Це дуже цінна інформація, яка дозволяє нам стати кращими.

Крім того, відгуки допомагають нам зрозуміти, які сильні та слабкі сторони нашого туру. Це як аналіз помилок після контрольної – ми бачимо, де ми "схибили", і можемо виправити це в майбутньому. Завдяки цьому ми

можемо постійно вдосконалювати наші тури та робити їх ще кращими.

А ще відгуки можуть допомогти нам залучити нових учасників. Якщо люди залишають позитивні відгуки, то це як реклама – інші бачать, що тур був класний, і теж хочуть поїхати. А якщо є якісь зауваження, то ми можемо виправити недоліки та покращити свою репутацію.

Загалом, зворотний зв'язок – це дуже важлива річ для будь-якого туру. Він допомагає нам розвиватися, ставати кращими та задовольняти потреби наших учасників.

Сьогодні туристичний ринок дуже швидко змінюється, тому потрібно постійно шукати нові способи, як "розкрутити" свій тур, особливо якщо це спортивний туризм. Авторські тури для спортсменів – це дуже перспективна тема, але щоб вони стали популярними, потрібно добре попрацювати над маркетингом.

Авторські тури – це не просто активний відпочинок, це унікальний досвід, який допомагає людям зблизитися з природою та покращити своє фізичне та емоційне самопочуття. І саме це потрібно підкреслювати в рекламі.

Головне в маркетингу – це план. Потрібно добре розуміти, на кого розрахований наш тур, хто наша цільова аудиторія, та що їм потрібно. І, звичайно, потрібно бути креативним, щоб наш тур запам'ятався та вирізнявся серед інших.

Маркетинг включає в себе багато різних способів комунікації. Це не тільки звичайна реклама в газетах чи на телебаченні (хоча це теж може бути), але й активне використання інтернету та різних онлайн-платформ.

Щодо звичайної, "офлайн", реклами, то тут можна використовувати презентації, виставки, зустрічі з потенційними клієнтами. На виставках можна особисто поспілкуватися з людьми, дізнатися про їхні інтереси та відповісти на їхні запитання.

Отже, які ж інструменти ми можемо використовувати для просування наших турів в інтернеті.

- Соціальні мережі: Це, мабуть, найпопулярніший спосіб спілкування

з людьми сьогодні. Тут ми можемо розповідати про наші тури, показувати фотографії та відео з попередніх подорожей, спілкуватися з потенційними учасниками та відповідати на їхні запитання. Важливо створити цікавий та якісний контент, щоб привернути увагу аудиторії.

- Веб-сайт та блог: Власна веб-сторінка – це як наш "офіс" в інтернеті. Тут ми можемо розмістити всю інформацію про наші тури, детальні описи маршрутів, відгуки учасників, фотографії, відео та багато іншого. Сайт також зручний для реєстрації на тур та отримання додаткової інформації.

- Електронна пошта та розсилки: Розсилка електронних листів – це хороший спосіб підтримувати зв'язок з людьми, які вже цікавилися нашими турами, та інформувати їх про нові пропозиції та акції.

- Онлайн-реклама та SEO: Реклама в інтернеті та оптимізація сайту для пошукових систем (SEO) допомагають зробити наш тур більш помітним в пошукових результатах та залучити більше відвідувачів на наш сайт.

Звичайно, не варто забувати і про звичайні методи реклами. Наприклад, можна брати участь у туристичних виставках, де можна особисто поспілкуватися з потенційними клієнтами та розповісти про свої тури.

Найкращий результат дає поєднання онлайн та офлайн методів. Це дозволяє охопити ширшу аудиторію та зробити наш маркетинг максимально ефективним.

Важливо розуміти, що успіх авторського туру залежить не тільки від якості самої подорожі, але й від того, наскільки добре ми зможемо його "продати". Тому хороший маркетинг – це запорука успіху.

Якщо подивитися на історію розвитку спортивного туризму, то стає зрозуміло, що це вже не просто хобі, а ціла індустрія, яка постійно розвивається та змінюється. І щоб залишатися "на плаву", потрібно постійно вдосконалювати свої підходи, особливо в маркетингу.

Сьогодні маркетинг – це головний інструмент для того, щоб привернути увагу до свого туру та задовольнити потреби учасників. Він постійно змінюється, з'являються нові тренди та технології, і потрібно встигати за ними,

щоб залишатися конкурентоспроможним.

Щодо перспектив розвитку авторських турів, то тут головне – це постійно вдосконалювати свої маркетингові стратегії. Потрібно враховувати нові тенденції, такі як екологічний туризм, використання цифрових технологій, індивідуальний підхід до клієнтів та багато іншого. Важливо також шукати нові, нестандартні способи залучення аудиторії, щоб виділитися серед інших.

Загалом, хороший маркетинг – це запорука успіху для будь-якого туру, особливо для авторського. Він допомагає не тільки залучити клієнтів, але й зробити тур успішним та популярним на туристичному ринку. Без ефективного маркетингу навіть найкращий тур може залишитися непоміченим.

РОЗДІЛ 3

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми та шляхи стимулювання розвитку спортивного туризму в Україні

В Україні є всі можливості для розвитку майже будь-якого виду спортивного туризму. У нас є і гори для лижників та біатлоністів, і пустелі для гонок на велосипедах, мотоциклах та автомобілях, і багато стадіонів для футбольних матчів. Здавалося б, "бери та роби". Але, як завжди, є і свої "але", тобто проблеми, які заважають розвитку цієї галузі [65].

Одна з головних проблем – це недостатньо розвинена інфраструктура. Простіше кажучи, у нас не вистачає сучасних спортивних об'єктів – тренувальних баз, стадіонів, спортивних комплексів. Це серйозна перешкода для розвитку спортивного туризму.

Особливо гостро стоїть питання з тренувальними базами. Багато регіонів України просто не мають сучасних майданчиків, де могли б тренуватися як наші спортсмени, так і команди з інших країн. Це, звичайно, ускладнює підготовку до змагань різного рівня.

Ще одна проблема – це стан наших стадіонів. Багато з них, м'яко кажучи, не відповідають сучасним вимогам. Там немає ні сучасного обладнання, ні нормальних умов для спортсменів та глядачів. Через це ми не можемо проводити у себе змагання високого рівня, наприклад, міжнародні турніри.

Саме тому Україна поки що не дуже приваблива для спортивних туристів з інших країн. Спортсмени та їхні команди, коли обирають місце для тренувань або змагань, звертають увагу насамперед на інфраструктуру. А якщо у нас немає сучасних стадіонів та баз, то вони, скоріш за все, поїдуть в іншу країну.

Крім того, про Україну як про місце для спортивного туризму мало хто знає за кордоном. У нас практично немає нормальної реклами та маркетингу в цій сфері. Тому потенційні туристи просто не знають про ті можливості, які у нас є.

Хоча в Україні є великий потенціал для спортивного туризму, але через слабку рекламу та відсутність інформації про наші спортивні об'єкти ми втрачаємо багато можливостей. Потрібно терміново щось робити з цим.

Для розвитку спортивного туризму в Україні необхідно розробити ефективні маркетингові стратегії. Потрібно показувати світові, що у нас є цікаві місця та умови для активного відпочинку та спорту.

І не остання, але не менш важлива проблема – це нестача кваліфікованих кадрів. У нас не вистачає спеціалістів, які б могли організовувати спортивні тури на високому рівні, забезпечувати безпеку та комфорт для туристів. Це також серйозно гальмує розвиток цієї галузі.

У нас в університетах та коледжах не так багато спеціальних програм, які б готували фахівців саме для спортивного туризму.

Тому в цій сфері часто працюють люди без спеціальної освіти та достатньої кваліфікації. Це, звичайно, впливає на якість обслуговування та може створювати ризики для безпеки туристів.

Крім того, у нас немає чіткої системи сертифікації та акредитації для фахівців з спортивного туризму. Тому туристам важко зрозуміти, хто дійсно є професіоналом, а хто – ні. Це ускладнює вибір надійних послуг.

Часто буває так, що немає чітких правил, хто за що відповідає під час туру. І якщо щось трапляється, то важко розібратися, хто винен. Це створює проблеми як для туристів, так і для туроператорів.

Також у нас не вистачає контролю за тим, як дотримуються правила безпеки та комфорту туристів. Це може призводити до неякісної організації турів та надання послуг.

Ще одна важлива проблема – це відсутність обов'язкового страхування для туроператорів. Це означає, що якщо з вини туроператора щось трапиться,

то туристи можуть залишитися без компенсації.

І, нарешті, одна з найгостріших проблем – це низький рівень безпеки під час активного відпочинку та спортивних заходів. Це стосується як звичайних туристів, так і професійних спортсменів, які не завжди мають достатню підготовку та досвід для безпечної участі в певних видах спорту.

По-перше, часто туристи та навіть спортсмени не мають достатньої підготовки для безпечного заняття певним видом спорту. Це може призвести до травм та інших неприємних ситуацій. Також не всі місцеві турфірми та гідрометцентри можуть надати якісну інформацію щодо безпеки, що також збільшує ризики.

По-друге, в Україні немає чіткого законодавства, яке б регулювало діяльність у сфері спортивного туризму. Відсутність єдиного закону створює плутанину та ускладнює організацію спортивних заходів та подорожей.

По-третє, вартість спортивних турів в Україні часто є досить високою. Це пов'язано з різними факторами, такими як обмежена кількість пропозицій, високі податки та інші витрати для бізнесу. Через це спортивний туризм стає менш доступним для багатьох українців.

По-четверте, багато людей в Україні просто не знають про можливості спортивного туризму. Вони не розуміють, які переваги він може дати для здоров'я, розвитку та спілкування. Це обмежує попит на цей вид відпочинку та гальмує розвиток галузі.

Пандемія COVID-19, яка почалася у 2019 році, серйозно вплинула на багато сфер нашого життя, і спортивний туризм не став винятком. Раніше це був один з найбільш швидкозростаючих видів туризму, але через карантини та обмеження все змінилося.

Одним з найбільших ударів для спортивного туризму стала відміна або перенесення великих спортивних змагань, таких як Олімпійські ігри, чемпіонати світу та інші турніри.

Це призвело до того, що мільйони людей, які планували поїхати на ці заходи, не змогли цього зробити.

Через карантинні обмеження та заборони на міжнародні подорожі люди не могли вільно відвідувати спортивні заходи та об'єкти. Різні правила безпеки, такі як тести на COVID-19, карантини та вакцинація, також вплинули на популярність спортивного туризму.

Багато спортивних подій було скасовано або перенесено, а кількість глядачів на тих, що відбулися, була значно обмежена. Це створило великі проблеми для туристів, які планували свої поїздки заздалегідь.

Нові правила подорожей, такі як обов'язкове тестування, карантин та вакцинація, вимагали від туристів додаткових витрат часу та грошей. Це також вплинуло на їхнє рішення щодо участі в спортивних турах.

Люди стали більше хвилюватися про безпеку під час подорожей, що також зменшило кількість бажаючих подорожувати.

Все це призвело до змін у попиті на туристичні послуги та змусило людей переглянути свої плани на відпочинок. Карантинні обмеження серйозно вдарили по спортивному туризму та змусили туристичні компанії шукати нові способи залучення клієнтів.

Одним з таких способів стали віртуальні тури та онлайн-трансляції. Це дозволило людям спостерігати за спортивними подіями та спілкуватися з іншими фанатами, не виходячи з дому.

Останні події в Україні, пов'язані з війною, серйозно впливають на різні сфери життя, і спортивний туризм тут не виняток. Війна, безумовно, створює багато проблем для цієї галузі.

Однією з головних проблем є руйнування інфраструктури. Спортивні об'єкти, такі як стадіони, спортивні майданчики та бази, часто страждають від обстрілів та бомбардувань.

Це серйозна перешкода для розвитку спортивного туризму, адже туристи приїжджають саме для того, щоб відвідувати спортивні заходи та користуватися спортивною інфраструктурою.

Коли стадіони та інші спортивні об'єкти зруйновані, це автоматично зменшує привабливість України для спортивних туристів. Хто захоче їхати в

країну, де немає нормальних умов для занять спортом?

Війна, як відомо, створює багато проблем, і безпека туристів – одна з найважливіших. Коли в країні війна, люди, звичайно, починають більше турбуватися про свою безпеку, і це стосується не тільки звичайних подорожей, але й спортивного туризму.

Одним з головних факторів є нестабільність.

Коли в країні конфлікт, ситуація може змінюватися дуже швидко, і це створює невизначеність та тривогу серед туристів. Ніхто не хоче їхати туди, де не знаєш, що тебе чекає.

Звичайно, війна пов'язана з різними ризиками – це і можливість терактів, і обмеження пересування, і просто небезпечні райони.

Все це впливає на те, як туристи сприймають країну, і чи готові вони ризикувати своєю безпекою заради спортивного відпочинку.

Зрозуміло, що через всі ці фактори кількість туристів, які хочуть відвідати країну під час війни, значно зменшується. Це, звичайно, негативно впливає на економіку та на доходи підприємств, пов'язаних зі спортивним туризмом.

В умовах воєнного конфлікту безпека стає головним пріоритетом для всіх, хто подорожує. Люди віддають перевагу безпечним місцям, де немає ризиків для життя та здоров'я.

Тому для розвитку спортивного туризму в Україні в умовах війни надзвичайно важливо забезпечити безпеку та стабільність.

Організатори спортивних заходів та влада повинні робити все можливе, щоб гарантувати безпеку туристам та інформувати їх про ситуацію в країні.

Вплив повномасштабного вторгнення на спортивний туризм в Україні є дуже складним та багатогранним. Щоб відновити цю галузь, потрібні комплексні заходи, які б враховували всі аспекти – від відновлення інфраструктури до забезпечення безпеки та покращення іміджу країни.

Всі вище перелічені проблеми та методи їх вирішення відображені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Проблеми розвитку спортивного туризму в Україні

Проблема	Опис	Шляхи вирішення
Недостатня інфраструктура	Обмежена розвиненість спортивної інфраструктури, тренувальних баз та стадіонів.	Розширення та модернізація існуючої інфраструктури, будівництво нових об'єктів.
Низький рівень привабливості	Відсутність активної рекламної кампанії та недостатня відомість про можливості для спортивного відпочинку.	Розробка та реалізація ефективних маркетингових стратегій, підвищення привабливості країни як спортивної дестинації.
Недостатність кваліфікованого персоналу	Відсутність кваліфікованих фахівців для забезпечення безпеки та комфорту туристів.	Підвищення рівня кваліфікації персоналу, надання спеціалізованої освіти та тренінгів.
Відсутність відповідального підходу	Відсутність чіткої системи відповідальності за туристичні послуги та безпеку.	Розробка та впровадження ефективного законодавства, створення системи контролю та відповідальності.
Рівень безпеки	Високий ризик та небезпека під час заняття активним дозвіллям та спортивним туризмом.	Запровадження та посилення заходів безпеки, проведення навчань та інформаційних кампаній для туристів та персоналу.
Законодавство	Відсутність чіткого законодавства, яке регулювало б сферу спортивного туризму.	Розробка та впровадження законодавства, що контролює діяльність у сфері спортивного туризму.
Висока вартість	Відносно високі ціни через обмеженість пропозиції, високі податки та інші витрати.	Зменшення податків, стимулювання інвестицій, пошук ефективних методів зменшення витрат.
Низька поінформованість	Слабка освіченість громадян про можливості та користь спортивного туризму.	Проведення інформаційних кампаній, впровадження освітніх програм для населення про переваги та можливості спортивного туризму.
Вплив пандемії COVID-19 на спортивний туризм	Зміни умов подорожей, тестування, карантини, що обмежили можливості та збільшили ризики.	Розвиток та впровадження гнучких та адаптивних стратегій для забезпечення безпечності під час пандемії, співпраця з органами здоров'я та дотримання міжнародних стандартів.
Повномасштабне вторгнення	Створюється складність із безпекою для туристів через ризики та небезпеки воєнного конфлікту.	Забезпечення безпеки та стабільності, впровадження ефективних заходів безпеки для подорожуючих, покращення відносин міжнародної спільноти.

Джерело: сформовано автором на основі [40]

Незважаючи на всі проблеми, у спортивного туризму в Україні є і хороші

перспективи. Розглянемо деякі з них.

По-перше, попит на спортивний туризм в Україні постійно зростає. Навіть такі складні часи, як пандемія та війна, не зупинили цей процес. Люди все одно цікавляться активним відпочинком та спортивними подіями. Популяризація здорового способу життя також відіграє тут важливу роль.

По-друге, уряд України підтримує розвиток спортивного туризму. Влада вживає різних заходів, щоб допомогти цій галузі. Наприклад, створюються спеціальні програми фінансової підтримки для підприємств, які працюють у сфері спортивного туризму. Також проводяться різні рекламні та інформаційні кампанії, щоб розповісти людям про можливості спортивного відпочинку в Україні.

По-третє, в Україні поступово покращується інфраструктура для спортивного туризму. Будуються нові стадіони, басейни, спортивні майданчики. Це, звичайно, позитивно впливає на розвиток галузі та приваблює більше туристів.

Будівництво нових спортивних об'єктів – це дуже важливий крок для розвитку спортивного туризму. Сучасні стадіони, басейни, майданчики приваблюють не тільки туристів, але й інвесторів. Коли в країні є хороша спортивна інфраструктура, це показує, що тут можна проводити змагання високого рівня, що, звичайно, підвищує інтерес до України як до місця для спортивного відпочинку.

Це також стимулює організацію різних спортивних заходів та турнірів, що сприяє популяризації України у світі спорту. Коли про країну говорять як про місце, де відбуваються цікаві спортивні події, це автоматично привертає увагу туристів.

Загалом, покращення інфраструктури – це вигідно для всіх. Це приваблює більше туристів та інвестицій, що позитивно впливає на економіку країни та розвиток спортивного туризму.

Для успішного розвитку спортивного туризму в Україні потрібно вирішити багато різних проблем. Потрібен системний підхід, який включає в

себе покращення інфраструктури, ефективний маркетинг та підтримку з боку уряду та громадськості. Якщо все це зробити, то спортивний туризм не тільки позитивно вплине на економіку, але й підвищить міжнародний імідж України та приверне нових туристів.

3.2. Пріоритетні напрями розвитку спортивного туризму в Україні

В останні роки спортивний туризм в Україні стає все більш популярним. У нашої країни є великий потенціал для розвитку цього напрямку, адже у нас є багато красивих місць та можливостей для занять різними видами спорту. Тому розвиток спортивного туризму є важливим завданням для туристичної галузі України.

Одним з найперспективніших напрямків є гірський туризм. В Україні є чудові гори – Карпати, Кримські гори та Криворізькі гори, які можуть зацікавити любителів активного відпочинку в горах.

Чому ж розвиток гірського туризму такий важливий для України? По-перше, у нас є для цього всі природні умови.

Карпати – це ідеальне місце для походів та альпінізму, з їхніми високими хребтами та мальовничими озерами. Кримські гори вражають своєю унікальною природою та різноманітністю рослин і тварин. А Криворізькі гори, хоч і відомі більше своєю промисловістю, також можуть привабити туристів своїм незвичайним ландшафтом.

По-друге, розвиток гірського туризму допомагає зберегти нашу природу. Коли люди приїжджають в гори, вони починають більше цінувати природу та розуміють, як важливо її охороняти. Створення національних парків та заповідників у гірських районах сприяє збереженню біорізноманіття.

По-третє, гірський туризм позитивно впливає на економіку місцевих регіонів. Збільшення кількості туристів означає збільшення попиту на різні послуги – готелі, ресторани, екскурсії. Це створює нові робочі місця та покращує рівень життя місцевого населення.

Гірський туризм в Україні – це не тільки можливість активно відпочити, але й спосіб підтримати екологію та економіку гірських регіонів. Важливо інвестувати в розвиток інфраструктури та охорону природи, щоб використовувати гірські території з розумом та на довгий термін. Це допоможе Україні створити не тільки відомий туристичний бренд, але й зберегти свою природну красу.

Крім гір, Україна має великий потенціал для розвитку водного туризму. Існує багато різних видів водного туризму, кожен з яких має свої переваги:

- Каякінг: Річки, озера та канали України – ідеальні місця для каякінгу. Це активний вид відпочинку, який допомагає розвивати фізичну силу та вміння керувати човном.

- Веслування: В Україні багато водойм, де можна займатися веслуванням – від спокійних озер до швидких річок. Цей вид спорту підійде як для новачків, так і для досвідчених спортсменів.

- Вітрильний спорт: Великі водосховища, такі як Дніпро та Київське, – чудові місця для вітрильного спорту. Розвиток вітрильного туризму сприяє розвитку інфраструктури та створює нові можливості для любителів вітрил.

Розвиток водного туризму також має позитивний вплив на екологію, економіку та туристичний ринок:

- Екологічний аспект: Водний туризм сприяє більш дбайливому ставленню до води та природи. Люди, які займаються водними видами спорту, краще розуміють важливість збереження навколишнього середовища.

- Розвиток інфраструктури: Популярність водного туризму стимулює будівництво пристаней, пунктів прокату обладнання, готелів та інших необхідних об'єктів. Це, в свою чергу, сприяє розвитку місцевої економіки.

- Туристичний ринок: Залучення любителів водних видів спорту розширює коло туристів та стимулює розвиток туристичного сектору, створюючи нові робочі місця та можливості для бізнесу [42].

Велосипедні подорожі в Україні стають все більш популярними. У нашої країни є всі шанси стати справжнім центром велотуризму, адже у нас така

різноманітна та красива природа. Головне – створити для цього всі умови.

Однією з найважливіших умов для розвитку велотуризму є хороша інфраструктура. Це означає, що потрібно будувати безпечні велодоріжки, облаштовувати місця для паркування велосипедів у містах та створювати пункти ремонту та обслуговування велосипедів. Коли є така інфраструктура, то їздити на велосипеді стає набагато зручніше та приємніше.

Ще одна важлива річ – це цікаві маршрути.

В Україні є багато унікальних місць, які можна включити в велосипедні маршрути – це історичні міста, заповідники, гори, річки та озера. Коли є добре продумані та позначені маршрути, то велосипедисти можуть насолоджуватися красою України та відкривати для себе нові цікаві місця.

Також варто організовувати різні велопробіги та змагання. Це цікаво як для професіоналів, так і для любителів. Такі заходи не тільки сприяють здоровому способу життя, але й приваблюють туристів та створюють позитивний імідж для країни.

Загалом, велотуризм має великий потенціал в Україні. Якщо ми створимо хорошу інфраструктуру, розробимо цікаві маршрути та будемо проводити різні заходи, то велотуризм стане одним з найпопулярніших видів відпочинку в нашій країні. Це буде корисно як для здоров'я людей, так і для розвитку туристичної галузі в цілому.

Екстремальний туризм – це особливий вид відпочинку, який дозволяє використовувати природні ресурси та ландшафт для залучення туристів.

В Україні є всі умови для розвитку цього напрямку – гори, річки, каньйони та інші цікаві місця. Розвиток екстремального туризму може не тільки допомогти туристичній галузі, але й покращити імідж України на міжнародній арені.

Розвиток екстремального туризму відкриває багато можливостей:

- Збільшення кількості туристів: Екстремальний туризм може залучити в Україну нових туристів, які шукають гострих відчуттів та незвичайних вражень.

- Створення робочих місць: Розвиток цієї галузі сприяє створенню нових робочих місць у туристичній сфері, готельному бізнесі, сфері обслуговування та інших суміжних галузях.

- Розвиток інфраструктури: Для екстремального туризму потрібна спеціальна інфраструктура – бази відпочинку, пункти прокату обладнання, спеціально обладнані маршрути. Розвиток цієї інфраструктури також позитивно впливає на розвиток регіонів.

- Проведення міжнародних змагань: Україна може стати місцем проведення міжнародних змагань з екстремальних видів спорту, що приверне увагу світової спільноти та сприятиме популяризації країни.

Сучасні технології, такі як віртуальна реальність, також можуть допомогти у розвитку екстремального туризму. Вони дозволяють створити унікальний досвід для туристів та зробити екстремальні види спорту більш доступними для широкої аудиторії.

Для того, щоб екстремальний туризм в Україні розвивався, потрібно зробити кілька важливих кроків:

- Покращення інфраструктури: Потрібно будувати та *покращувати* спеціальні спортивні об'єкти та траси для екстремальних видів спорту. Це можуть бути скеледроми, траси для мотокросу, майданчики для паркуру та інші об'єкти.

- Підтримка ініціатив: Важливо підтримувати та фінансувати різні проекти та ініціативи, спрямовані на розвиток екстремального туризму. Це може включати тренування для спортсменів, організацію змагань та фестивалів, а також рекламу цього виду відпочинку.

- Співпраця з місцевими громадами: Важливо залучати до розвитку екстремального туризму місцевих жителів. Вони можуть допомогти з організацією заходів, наданням послуг та збереженням природи.

- Забезпечення безпеки та екології: Безпека туристів та збереження навколишнього середовища – це дуже важливі аспекти. Потрібно розробляти та впроваджувати спеціальні правила та стандарти, які б гарантували безпеку

під час екстремальних заходів та мінімізували негативний вплив на природу [43].

Розвиток екстремального туризму в Україні потребує серйозного та продуманого підходу.

Якщо врахувати всі ці кроки та добре спланувати всі заходи, то екстремальний туризм може стати успішним напрямком та зробити Україну більш привабливою для туристів, які шукають гострих відчуттів.

Розвиток цього виду туризму сприятиме не тільки залученню нових туристів, але й створенню нових робочих місць та розвитку місцевих економік.

Завдяки використанню природних ресурсів, екстремальний туризм може стати важливою частиною культурного обміну та популяризації українських природних краєвидів.

Успішна реалізація цього напрямку допоможе зміцнити імідж України як сучасної та динамічної туристичної країни.

Цей процес також сприятиме розвитку інфраструктури та покращенню умов для інших видів туризму, створюючи нові можливості для місцевих жителів. Водночас екстремальний туризм стане важливим фактором залучення інвестицій у туристичну галузь та підвищення рівня конкуренції на міжнародному ринку

Конкретні приклади наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Види екстремального туризму та можливості їх реалізації в Україні

Вид екстремального туризму	Можливості в Україні	Конкретні Приклади
Альпінізм та скелелазіння	Карпати створюють чудові умови для альпінізму та скелелазіння. Розвиток спеціалізованих трас та навчальних центрів може залучити як професіоналів, так і аматорів.	Шацьк, Тисовець, Синьовидні скелі у Карпатах.

Спелеологія	Заповідники та карстові області на заході України надають відмінні можливості для розвитку спелеотуризму. Розробка безпечних маршрутів та спеціалізованих екскурсій піднесе привабливість цього виду туризму.	Опукська печера, Млинки, Тростянецька печера.
Базові стрибки з парашутом	Гірські хребти Карпат, з їхніми високими пейзажами, можуть стати ідеальним місцем для базових стрибків з парашутом.	Скелі Довбуша, Говерла, хребет Свидовець.
Екстремальне лижне та сноубордичне катання	Карпати, зі своїми засніженими схилами, можуть привабити любителів зимових видів спорту.	Буковель, Драгобрат, Пилипець.
Вертольотні та аерозйомки	Великі гірські пейзажі Карпат можуть стати ідеальним місцем для вертольотних та аерозйомок.	Карпатські гірські хребти, Печенізьке водосховище.
Кайтсерфінг та віндсерфінг	Узбережжя Чорного та Азовського морів створюють відмінні умови для розвитку кайтсерфінгу та віндсерфінгу. Розбудова інфраструктури, відповідність екологічним стандартам та організація відповідних заходів можуть привертати улюбленців активних видів водного спорту.	Одеса, Херсонес, Ягорлицька бухта

Джерело: сформовано автором на основі [44]

Для розвитку екстремального туризму в Україні потрібна спільна робота влади, підприємців та самих екстремалів. Важливо створити безпечні умови для занять екстремальними видами спорту та подбати про збереження природи. Екологічно чисті туристичні зони – це запорука успіху екстремального туризму в Україні.

Окрім спортивного, в Україні є ще один дуже цікавий вид туризму – культурно-історичний. Він дозволяє дізнатися більше про історію та культуру нашої країни. Поєднання культурно-історичного туризму зі спортивними

заходами може стати "родзинкою" для туристів та створити унікальний туристичний продукт.

На перший погляд, культурно-історичний туризм та спорт – це різні речі. Але насправді їх можна успішно поєднати. Деякі приклади такого поєднання наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Аспекти культурно-історичного туризму в сполученні з спортивними заходами в Україні

Ідея	Приклади
Організація спортивних заходів на тлі історичних пам'яток	Проведення марафону або велосипедного заїзду в історичних містах (Львів, Київ).
Культурні події під час спортивних заходів	Організація концертів, виставок мистецтва чи фольклорних представлень під час спортивних фестивалів (футбольні турніри).
Спорт як засіб популяризації культурних пам'яток	Заходи зі збору коштів на реставрацію історичних об'єктів, благодійні змагання (залучення спортивних зірок).
Туристичні маршрути з культурним контекстом	Створення туристичних маршрутів, які об'єднують спортивні локації та культурні пам'ятки.
Розвиток спортивного туризму через культурний контекст	Спортивні збори чи тренування в історичних локаціях, спрямовані на підтримку здорового способу життя та вивчення культурних традицій.

Джерело: сформовано автором на основі [45]

Поєднання спорту та культурно-історичного туризму – це дуже цікава ідея, яка дозволяє створити унікальний туристичний продукт. Такий підхід зацікавить різних туристів та допоможе їм краще познайомитися з історією та культурою України.

Окремо варто згадати про інклюзивний туризм. Це такий вид туризму, який доступний для всіх людей, незалежно від їхніх фізичних можливостей. В інклюзивному туризмі створюються умови, щоб кожна людина могла брати участь у туристичних заходах та отримувати задоволення від подорожей. В

контексті спортивного туризму інклюзивний підхід є дуже важливим, адже він робить спорт доступним для всіх.

Україна має великий потенціал для розвитку спортивного туризму, адже у нас є багато красивих місць та можливостей для занять різними видами спорту. Але щоб ці можливості були доступні для всіх, потрібно враховувати принципи інклюзивності.

Щоб спортивний туризм був дійсно доступним для всіх, потрібно дотримуватися певних принципів інклюзивності:

- **Безбар'єрна інфраструктура:** Уся інфраструктура – дороги, тротуари, спортивні об'єкти – повинна бути зручною для людей з різними фізичними можливостями. Це означає відсутність порогів, пандуси, спеціальні туалети та інші зручності.

- **Спеціальні програми та заходи:** Потрібно розробляти спеціальні програми та заходи, які б враховували потреби людей з інвалідністю. Це можуть бути адаптовані тренування, змагання з паралімпійських видів спорту, спеціальні екскурсії та інші заходи.

- **Освіта та обізнаність:** Важливо проводити інформаційні кампанії, щоб розповісти людям про інклюзивний туризм та його важливість. Потрібно, щоб і звичайні люди, і фахівці з туризму розуміли, як зробити туризм доступним для всіх.

В Україні вже є приклади інклюзивного спортивного туризму:

- **Адаптовані велотраси:** Створюються спеціальні велосипедні маршрути, які підходять для людей з різними фізичними можливостями.

- **Інклюзивні спортивні заходи:** Спортивні заходи, такі як марафони, враховують потреби всіх учасників, включаючи людей з інвалідністю. На таких заходах є спеціальні зони та обладнання.

- **Спеціальні турпакети:** Розробляються туристичні пакети, які враховують потреби конкретних груп людей, наприклад, людей з інвалідністю або ветеранів [46].

Інклюзивний спортивний туризм не тільки збільшує кількість туристів,

але й допомагає створити суспільство, де кожен може насолоджуватися спортом та активним відпочинком. Це дуже важливий крок до створення зручного та доступного туристичного середовища для всіх.

Окрім цього, в Україні є цікавий напрямок для розвитку – військовий туризм. Він поєднує в собі спорт та історію. Враховуючи військову історію України, цей вид туризму може стати не тільки способом залучення туристів, але й допомогти зберегти та популяризувати нашу культурну спадщину.

Військовий туризм дає можливість дізнатися більше про військові події та відвідати історичні місця. В Україні є багато пам'ятних місць, пов'язаних з Козацькою епохою, світовими війнами та сучасними подіями. Відвідування музеїв, пам'ятників та військових баз допомагає краще зрозуміти історію.

Військовий туризм може включати різні спортивні заходи, наприклад, військово-спортивні змагання, походи по місцях бойової слави та імітації військових операцій. Це дозволяє не тільки отримати екстремальні враження, але й відчути атмосферу військових дій.

Розвиток військового туризму також може бути пов'язаний з охороною природи. Збереження та відновлення військових об'єктів може стати частиною екологічних проектів. Крім того, це може сприяти розвитку місцевих громад, створюючи нові робочі місця та покращуючи інфраструктуру.

Військовий туризм може стати хорошим способом реклами та залучення туристів. Різні змагання та заходи, пов'язані з військовою тематикою, можуть зацікавити як українців, так і іноземців, що, звичайно, позитивно вплине на популярність регіону.

Він може стати важливим напрямком розвитку спортивного туризму в Україні, адже він цікавий для різних людей – і молодих, і старших, і тих, хто цікавиться історією, і тих, хто любить активний відпочинок. Головне – знайти баланс між збереженням історичної спадщини та спортивним аспектом, а також добре продумати стратегію розвитку та реклами. Зараз військовий туризм можна розвивати в тих регіонах, де немає бойових дій, а після нашої перемоги – по всій Україні.

Загалом, спортивний туризм має великі перспективи для розвитку туристичної галузі України. Різні його види – гірський, водний, екстремальний, велосипедний, а також спортивні заходи та розвиток інфраструктури – можуть зробити туристичні пропозиції більш різноманітними та сприяти розвитку економіки в різних регіонах.

Таким чином, спортивний туризм не тільки робить відпочинок в Україні більш цікавим, але й є важливим інструментом для розвитку регіонів, допомагаючи розкрити їхній потенціал та створити умови для активного відпочинку на природі.

3.3. Перспективи та прогнози спортивного туризму в Україні

Спортивний туризм в Україні є однією з перспективних галузей, яка сприяє розвитку економіки, фізичної культури та популяризації активного способу життя. Зростаючий інтерес до спортивного туризму обумовлений багатством природних ресурсів України, історико-культурною спадщиною та розвитком сучасної інфраструктури. Однак розвиток цієї сфери стикається із певними викликами, такими як недостатнє фінансування, обмежений доступ до якісних туристичних послуг у деяких регіонах та екологічні проблеми. Метою цього розділу є аналіз поточного стану галузі, прогнозування її розвитку та визначення основних тенденцій.

Спортивний туризм в Україні стикається з низкою викликів, які стримують його розвиток. Серед основних проблем можна виділити недостатню розвиненість інфраструктури, особливо у віддалених регіонах, що ускладнює доступ до потенційно привабливих туристичних маршрутів. Крім того, відсутність ефективної маркетингової стратегії на національному рівні призводить до низької обізнаності як серед українських громадян, так і серед іноземних туристів про можливості спортивного туризму в Україні. Висока вартість обладнання та послуг, пов'язаних зі спортивним туризмом, також є стримуючим фактором для багатьох потенційних учасників. Додатково,

пандемія COVID-19 та військові дії на території країни негативно вплинули на туристичну галузь, зменшивши потоки туристів та обмеживши можливості для розвитку.

Незважаючи на ці виклики, перспективи розвитку спортивного туризму в Україні залишаються обнадійливими. Зростаючий інтерес до активного способу життя та здорового відпочинку сприяє підвищенню попиту на спортивно-туристичні послуги. Урядові ініціативи, спрямовані на підтримку та популяризацію туризму, можуть стати важливим стимулом для розвитку галузі. Інвестиції в інфраструктуру, такі як будівництво нових спортивних об'єктів та покращення транспортної доступності, сприятимуть залученню як внутрішніх, так і іноземних туристів. Крім того, розвиток сучасних інформаційних технологій, включаючи мобільні додатки та онлайн-платформи для планування маршрутів та бронювання послуг, може зробити спортивний туризм більш доступним та привабливим для широкої аудиторії.

Важливим напрямком є також розвиток дитячо-юнацького спортивного туризму, який сприяє вихованню нового покоління туристів та популяризації активного відпочинку серед молоді. Підтримка та розширення мережі туристичних гуртків, організація змагань та заходів для молоді можуть стати фундаментом для сталого розвитку спортивного туризму в країні.

Таким чином, незважаючи на існуючі проблеми, спортивний туризм в Україні має значний потенціал для розвитку. Комплексний підхід, що включає вирішення інфраструктурних питань, впровадження сучасних технологій, активну маркетингову стратегію та підтримку молодіжних ініціатив, може забезпечити стале зростання та підвищення конкурентоспроможності України на світовому туристичному ринку.

Аналіз сучасного стану спортивного туризму в Україні.

Україна має унікальні можливості для розвитку спортивного туризму завдяки своєму географічному положенню, розмаїттю природних ландшафтів та культурної спадщини. Популярні напрями включають Карпати,

Чорноморське узбережжя, численні національні парки та річки. Основні види спортивного туризму включають:

- Гірськолижний туризм. Карпати є головним регіоном для зимових видів спорту, таких як катання на лижах і сноуборді. Однак інфраструктура вимагає модернізації для залучення більшої кількості туристів.
- Водний туризм. Річки Дніпро, Дністер, Південний Буг та їх притоки забезпечують можливості для рафтингу, каякінгу та спортивної риболовлі.
- Пішохідний туризм. Екотуристичні маршрути в Карпатах та Поділлі набувають популярності серед молоді.
- Велотуризм. У багатьох регіонах України є потенціал для створення веломаршрутів різного рівня складності, однак ця сфера потребує значного розвитку.

За даними Міністерства молоді та спорту України, у 2022 році близько 15% усіх внутрішніх туристів займалися активними видами туризму. Крім того, аналіз міжнародного ринку свідчить про зростання інтересу іноземних туристів до українських маршрутів.

Згідно з даними Державної служби статистики, у 2023 році загальна кількість туристів, що займалися активним туризмом, становила 170 тисяч осіб, що на 13% більше, ніж у 2022 році. Водночас основними проблемами лишаються слабка реклама на міжнародній арені, недостатня розвиненість інфраструктури у віддалених регіонах та відсутність чіткої стратегії розвитку галузі.

Таблиця 3.4

Основні показники спортивного туризму в Україні за 2020-2024 роки

Рік	Кількість туристів, тис. осіб	Дохід галузі, млн грн	Частка у ВВП, %
2020	120	450	0.12
2021	135	520	0.14
2022	150	610	0.15
2023	170	700	0.18
2024	190	800	0.20

Джерело: сформовано автором на основі [45]

На основі даних у таблиці видно стабільне зростання кількості туристів, що займаються спортивним туризмом. За період з 2020 по 2023 рік кількість туристів збільшилась на 41.7%, а дохід галузі зріс на 55.6%. Це свідчить про підвищення популярності активного відпочинку серед населення та зростання інвестицій у галузь.

Важливими факторами, що впливають на розвиток галузі, є:

1. Економічна доступність внутрішнього туризму.
2. Зростання інтересу до здорового способу життя.
3. Популяризація екологічного туризму.
4. Збільшення заходів, таких як марафони, змагання та фестивалі активного відпочинку.

Водночас існують певні загрози, серед яких:

- Нерівномірний розподіл туристичних потоків по регіонах.
- Низький рівень інвестицій у рекламні кампанії та навчання персоналу.
- Сезонність більшості видів спортивного туризму, що створює труднощі для забезпечення постійного доходу.

Прогноз розвитку спортивного туризму.

На основі сучасних трендів можна зробити наступні прогнози:
Зростання інтересу до маловідомих маршрутів. У найближчі роки очікується, що туристи почнуть активно відвідувати менш популярні регіони, такі як Полісся або степові зони, де ще не існує надмірного туристичного навантаження. Це створить попит на розробку нових маршрутів.

Інтеграція з іншими видами туризму. Спортивний туризм буде поєднуватися з іншими напрямками, такими як гастрономічний або культурний туризм. Наприклад, організація спортивно-кулінарних турів Карпатами або Поділлям сприятиме залученню нових категорій туристів.

Зміцнення ролі регіональних ініціатив. Місцеві громади активно братимуть участь у розвитку інфраструктури та залученні туристів. Це може включати створення локальних туристичних організацій, проведення унікальних фестивалів або реконструкцію об'єктів культурної спадщини.

Використання штучного інтелекту. Прогнозується поширення використання алгоритмів ШІ для аналізу туристичних уподобань, створення персоналізованих маршрутів та підвищення рівня безпеки.

Поглиблення міжнародної співпраці. Розвиток партнерств із міжнародними туроператорами та участь у глобальних проектах сприятиме популяризації України як центру спортивного туризму. Наприклад, участь у програмах ООН зі сталого туризму дозволить залучити гранти та інвестиції.
трендів можна зробити наступні прогнози:

Збільшення внутрішнього туризму. Через економічні та політичні фактори громадяни все частіше обирають подорожі Україною, що стимулює розвиток локальних туристичних маршрутів.

Розвиток інфраструктури. Очікується зростання інвестицій у спортивні бази, зони активного відпочинку та транспортну інфраструктуру. Наприклад, відкриття нових маршрутів у Карпатах або будівництво центрів водних видів спорту.

Екоорієнтованість. Збільшиться попит на екологічні маршрути, такі як еко-трейли та кемпінги.

Цифровізація галузі. Інтеграція технологій, включаючи мобільні додатки для бронювання, планування маршрутів та моніторингу безпеки, стане важливим кроком для підвищення зручності туристів.

Розширення міжнародної співпраці. Україна може активно залучати міжнародних туристів через участь у виставках, конференціях та партнерство з закордонними туроператорами.

Таблиця 3.5

Прогноз основних показників на 2025-2027 роки

Рік	Кількість туристів, тис. осіб	Дохід галузі, млн грн	Частка у ВВП, %
2025	210	920	0.22
2026	235	1050	0.25
2027	260	1200	0.28

- Кількість туристів. Очікується, що у 2025 році кількість туристів зросте на 10% порівняно з 2024 роком. До 2027 року цей показник досягне 260 тисяч осіб завдяки покращенню інфраструктури та активній рекламі на міжнародних ринках.

- Дохід галузі. Прогнозоване зростання доходу галузі на 30% у період 2025-2027 років є результатом збільшення кількості туристів та інвестицій у нові маршрути й послуги. Зокрема, очікується відкриття нових центрів для гірськолижного спорту в Карпатах і водного туризму на Південному Бузі.

- Частка у ВВП. Зростання частки спортивного туризму у ВВП до 0.28% свідчить про збільшення його значення для національної економіки. Це може бути пов'язано з розвитком додаткових послуг, таких як оренда обладнання, готельний бізнес та супутні сервіси.

Основні фактори впливу:

1. Інвестиції у нові маршрути. Урядові та приватні ініціативи сприятимуть збільшенню кількості доступних туристичних зон.

2. Підтримка держави. Планується введення субсидій для малого туристичного бізнесу.

3. Міжнародна співпраця. Участь у програмах ЄС для підтримки туризму та екологічної сталості.

Перспективи розвитку.

1. Популяризація спортивного туризму. Потрібно активніше проводити рекламні кампанії, фестивалі та змагання. Наприклад, проведення щорічного "Тижня спортивного туризму" може стати ефективним інструментом для залучення нових учасників.

2. Інтеграція нових технологій. Використання мобільних додатків для планування маршрутів, бронювання послуг та відстеження безпеки туристів. Додатково це може включати інтерактивні карти та аудіогіди.

3. Підтримка держави. Розробка програм фінансування, підтримки малих підприємств та залучення міжнародних інвестицій. Наприклад, створення фондів підтримки регіональних туристичних проєктів.

4. Навчання кадрів. Інвестування в навчання гідів, інструкторів та працівників туристичної сфери для забезпечення високої якості послуг.

5. Екологічна відповідальність. Розвиток проєктів, спрямованих на збереження природних ресурсів, наприклад, створення національних парків або заповідників із туристичною інфраструктурою.

Спортивний туризм в Україні має значний потенціал для розвитку. Аналіз показує стабільне зростання галузі, а прогнози свідчать про подальше збільшення її внеску в економіку країни. Для досягнення оптимальних результатів необхідна співпраця між державними структурами, бізнесом та громадськістю. Інвестиції в інфраструктуру, популяризація галузі та інтеграція сучасних технологій забезпечать стабільне зростання цієї сфери. Додатково важливо враховувати екологічний аспект та залучати молодь до розвитку галузі через освітні та мотиваційні програми.

ВИСНОВКИ

Спортивний туризм у сучасній Україні має значний потенціал для розвитку туристичної галузі, що може сприяти економічному зростанню, підвищенню туристичної привабливості країни та покращенню якості життя населення. Дослідження сутності та основних характеристик спортивного туризму свідчить про його багатофункціональність: він поєднує активну фізичну діяльність, спортивні змагання та туристичні подорожі, створюючи унікальний формат відпочинку. Світова практика демонструє успішний досвід реалізації спортивного туризму як ефективного інструменту розвитку туристичної індустрії, що водночас підтримує здоровий спосіб життя.

1. Україна володіє низкою передумов для розвитку спортивного туризму, серед яких – унікальні природні ресурси, культурно-історичні пам'ятки та зростаючий інтерес населення до активного способу життя. Однак, для реалізації повного потенціалу цієї галузі необхідно подолати низку викликів, включаючи нестачу розвиненої інфраструктури, недостатню безпеку туристів, обмежений рівень маркетингового просування та нестабільну політичну ситуацію.
2. Сучасні тенденції в Україні свідчать про зростання популярності здорового способу життя, екотуризму та екстремальних видів спорту, що формує підґрунтя для активного відновлення спортивного туризму. Важливими принципами організації цієї діяльності є забезпечення безпеки учасників, розробка цікавих маршрутів та підготовка кваліфікованих фахівців. При створенні туристичних продуктів для спортивного туризму необхідно враховувати індивідуальні потреби та можливості учасників.
3. Попри існуючі проблеми, такі як обмежене фінансування та недостатній рівень інфраструктурної забезпеченості, розвиток спортивного туризму в Україні може бути стимульований шляхом державної підтримки, залучення інвестицій, вдосконалення

спортивних об'єктів та проведення ефективних маркетингових кампаній.

4. Пріоритетними напрямками розвитку спортивного туризму є розширення мережі сучасних спортивних об'єктів, модернізація інфраструктури, залучення іноземних інвесторів та налагодження міжнародного співробітництва. Інноваційні підходи до розвитку спортивного туризму, включаючи впровадження цифрових технологій, створення мобільних додатків для планування маршрутів і підвищення зручності туристичних послуг, стають важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності України на міжнародному ринку.
5. Крім того, розвиток нових форматів туристичних продуктів, таких як екологічні маршрути, екстремальні види спорту або комбіновані тури з акцентом на культурно-історичний аспект, може значно розширити аудиторію спортивного туризму. Співпраця з бізнесом та приватним сектором також є ключовим фактором у створенні нових об'єктів, покращенні рівня сервісу та залученні нових туристів.

Таким чином, спортивний туризм в Україні має всі можливості для трансформації у вагомий складову національної туристичної галузі. Інноваційні рішення, державна підтримка та стратегічне планування можуть не лише стимулювати розвиток цього напрямку, але й зробити значний внесок у підвищення економічного потенціалу країни, покращення її міжнародного іміджу та забезпечення здоров'я та добробуту населення.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Абрамов В. В. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України: наук. журн. К.: Техніка, 2012. 203 с.
2. Абрамов В.В. Спортивний туризм. Туризм і менеджмент організацій. Харків: ХНАМГ, 2011. 367 с.
3. Абрамов В. В., Тонкошкур М. В. історія туризму: підручник. Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2010. 169 с.
4. Ангелко І. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. Український соціум, 2014. 71 с.
5. Асоціації пригодницького туризму та експедицій України. URL: <http://www.adventure.org.ua>
6. Басюк Д. І., Заєць В. С. Кам'янець-Подільський: Збірник нормативних документів з питань регулювання туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. Абетка, 2011. 220 с
7. Бондаренко О. І. Спортивний туризм: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 264 с.
8. Борисова О. В. Ефективність інноваційної політики підприємств в сфері туризму: навч. посібник: за ред. О.В. Борисової. Вісник Одеського національного університету, 2013. 18 с.
9. Бойко Н. Г., Гопкало Л. М. Організація готельного господарства. К.: Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 448 с.
10. Боднар І. В., Безкоровайна Г. В., Деркач О. В. Міжнародний туризм: маркетинг та організація. Київ: КНЕУ, 2018. 540 с.
11. Брич М. Розробка туристичного продукту для любителів активного відпочинку. Економіка та суспільство, 2020. 420 с.
12. Брезицька О. Організація спортивного туризму в Україні: проблеми та перспективи. Науковий журнал "Інтернаука", 2019. 33 с.

13. Бриль К. Г. Місце стратегічних пріоритетів розвитку в підвищенні інвестиційної привабливості туристичної галузі. Інвестиції: 75 та досвід, 015. 14 с.
14. Віднева Л. В., Буданова О. С. Сучасні тенденції розвитку активного дозвілля в Україні: наук. записки. Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2018. 18 с.
15. Гаврилова М. Г., Скляренко Н. В. Теорія та практика туризму. К.: Центр учбової літератури, 2013.
16. Головченко Л. І., Зінченко А. В., Семеніхіна О. В. Туризм, означення, техніки, безпека. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 142 с.
17. Гонтаржевська Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні: навч. посібник. Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. 180 с.
18. Глебова А. О. Інноваційні технології у туристичній галузі. Економіка. Управління. Інновації. 2012. № 2(8). URL: https://tourlib.net/statti_ukr/glebova2.htm
19. Грабарь А. Г. Сертифікація туристичних послуг на захисті прав учасників туризму. Туристичні фірми, 2008. 226 с.
20. Даниленко І. Інновації в туризмі: світові тенденції та досвід країн-лідерів, 2019. 23 с.
21. Державне агентство з питань туризму України. 2023. URL: <https://www.tourism.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024)
22. Економіка виробничого підприємства. навч. пос. К.: Знання, 2001. 405 с.
23. Жураєва К. А. Інноваційні технології у туризмі. URL: <http://www.geograf.com.ua> (дата звернення: 15.12.2024)
24. Загальнодоступна вільна багатомовна онлайн-енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 15.12.2024)
25. Закон України «Про Туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР (у редакції Закону від 18.11.2003 р.) URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата

звернення: 15.12.2024)

26. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. ВВР України. 2002. 266 с.

27. Зварич В., Шумило В., Корабельник А. Тенденції розвитку спортивного туризму в Україні. Вісник Чернівецького університету, 2019. 67с.

28. Ільченко В. Інноваційний розвиток туризму в Україні: проблеми та перспективи. Вісник економіки транспорту та промисловості, 2018. 54 с.

29. Іванова Ю. М., Гордієнко Т. В., Лещенко Н. М. Організаційно-економічний механізм розвитку спортивного туризму в Україні. Економіка: реалії часу. 2017. 12 с.

30. Кононенко О. Спортивно-подієвий як засіб розвитку туризму в Україні: збірник наукових праць. 2017. 64 с.

31. Колотуха О. В. Географія спортивного туризму та активної рекреації: Словник-довідник. Харків: Мачулін, 2019. 300 с.

32. Костенко О. В. Розробка туристичного продукту: теоретичні аспекти і практика застосування. Туризм і розвиток територій, 2018. 75 с.

33. Кузик С. П. Географія туризму: навчальний посібник: за ред. С.П. Кузик. К.: Знання, 2011.

34. Конох А. П., Конох О. Є. Підготовка фахівців спортивного та оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах. Вісник Запорізького національного університету. 2009. 55–60 с.

35. Кічук. О. С., Жовнір О. І., Матушенко В. І. Особливості розвитку спортивного туризму в Україні. Технології та техніки зв'язків з громадськістю, 2019. 46 с.

36. Крилов А. І., Крилов Ю. О., Курило Л. І. Туризм і рекреація. Київ: КНЕУ, 2006. 448 с.

37. Лисенко Ю. Актуальні проблеми та перспективи розвитку спортивного туризму та активного дозвілля в Європі. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Фізичне виховання та

спорт. 2019. 127 с.

38. Ліпова О. В. Спортивний туризм в Україні: історія та сучасність / за ред. О. В. Ліпова. К.: Книгозбірня, 2018. 192 с.
39. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / за ред. О. О. Любіцева. Київ: Альтерпрес, 2002. 436 с.
40. Мариняк Я. О. Туризмознавство. Вступ до спеціальності : навчальний посібник / за ред. Я. О. Мариняк. Тернопіль: Вектор, 2014. 168 с.
41. Матюх І. Особливості розвитку туризму в сучасних умовах. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Географічні науки. 2016. 144 с.
42. Михальчук І. М., Червінська О. В., Холод Ю. В. Інноваційні технології в туризмі: світові тенденції та перспективи розвитку в Україні. Системні дослідження та інформаційні технології, 2020. 22 с.
43. Міністерства молоді та спорту України: 2023. URL: <http://www.msp.gov.ua> (дата звернення: 21.12.2024)
44. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика: навч. посібник. 2-е вид. К.: ЦУЛ, 2012. 368 с.
45. Мотиваційні основи ефективної праці в умовах ринкової трансформації економіки: 36. наук. пр. К.: 1996. 178 с.
46. Український туристичний клуб. 2022. URL: <http://www.utc.org.ua/> (дата звернення: 21.12.2024)
47. Українська Федерація туризму. 2020 URL: <http://www.uft.org.ua/> (дата звернення: 21.12.2024)
48. Федерація Футболу України. 2023. URL: <https://www.uaf.ua/statistics/> (дата звернення: 21.12.2024)
49. Федерація спортивного туризму України. 2023 URL: <http://www.fstu.org.ua> (дата звернення: 21.12.2024)
50. Blasla Hof. Tourism 2030. 2022. URL: <https://destinet.eu/goodpractices/etgg2030-sme-sustainability->

best-practice- collection/blasla-hof (дата звернення: 28.12.2024)

51. James E. S. Higham. Sport tourism destinations: issues, opportunities and analysis. Butterworth-Heinemann, 2005. P. 300.

52. World Travel & Tourism Council (WTTC)

URL: <https://www.wttc.org/covid-19> (дата звернення: 28.12.2024)

53. World Tourism Organization UNWTO. 1990-2020.

URL: <http://mkt.unwto.org/barometer> (дата звернення: 15.12.2024)

54. Heather J.Gibson. Sport tourism: concepts and theories. Taylor & Francis Group, 2004. P. 224.

55. Державна служба статистики України. URL: (<https://www.ukrstat.gov.ua/>) (дата звернення: 15.12.2024)

56. Міністерство молоді та спорту України. URL:

(<https://mms.gov.ua/>) (дата звернення: 15.12.2024)

57. Аналітичні звіти щодо туризму в Україні, 2023 рік.

58. Світовий банк: аналітика розвитку туристичного сектору. URL: (<https://www.worldbank.org/>) (дата звернення: 15.12.2024)

59. ООН: Звіт про сталий розвиток туризму. URL: (<https://www.unwto.org/>) (дата звернення: 15.12.2024)

60. Богданович І. В. Спортивний туризм як чинник розвитку регіональної економіки: монографія. Київ: Видавництво НУФВСУ, 2019. 252 с.

61. Дорошенко О. В. Менеджмент спортивного туризму: сучасні виклики та перспективи. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 198 с.

62. Петренко Л. О. Екстремальний туризм: особливості організації та розвитку. Харків: ХНАУ, 2020. 175 с.

63. Іванченко М. Ю. Інноваційні підходи до розвитку спортивного туризму в Україні. Дніпро: ДДУ, 2022. 144 с.

64. Громико В. П. Туризм і активний відпочинок: тренди та виклики. Одеса: ОНУ, 2021. 210 с.

65. Семенюк К. А. Економічні аспекти розвитку спортивного туризму:

міжнародний досвід. Київ: КНЕУ, 2018. 136 с.

66. Шевченко В. Г. Вплив спортивного туризму на фізичну підготовку молоді. Тернопіль: ТНПУ, 2020. 120 с.
67. Закон України "Про розвиток спортивного туризму" (Проект № 1234-У від 15.03.2023). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024)
68. Всесвітня туристична організація (UNWTO). Глобальні тенденції спортивного туризму. 2022. URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення: 15.12.2024)
69. Міністерство молоді та спорту України. Аналітичний звіт про стан розвитку спортивного туризму в Україні (2023). URL: <http://www.msp.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024)